

»Jas sem Slovenec, moja ma-
ti je Slovenka in po mojih ži-
lah se pretaka slovenska kri«.

Dr. A. Sfiligoj
pred Specijalnim
Tribunalom

ISTRA

»Da stojim danes tu pred
vami, je samo radi tega, ker
sem Slovenec in ker ljubim
svoj rod!«

Dr. A. Sfiligoj
pred Specijalnim
Tribunalom

GLASILO SAVEZA JUGOSLAVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu
u Samostanskoj ulici broj 16. II. — Broj čekovnog računa 36.789.

Pretpлата: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dyostruko.
Za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

Naš narod u Julijskoj Krajini je neoboriv!

Prošlih godina, pa sve do ne-
davno, mnoge nam stvari nisu bile
sasvim jasne i mnoge su nas sumnje
mučile. Sumnje, koje nas danas više
ne muče.

Što nam nije bilo jasno i u što
smo sumnjali?

Većini nas, pa ni onima, koji naj-
bolje poznaju prilike u Julijskoj
Krajini i koji su u tančine upućeni
u sve fašističke akcije i planove, nije
bilo sasvim jasno, da li fašizam
uspjeva u svojoj asimila-
cijskoj akciji ili ne, da li
nasilje koje fašistička Ita-
lija vrši u našim krajevima
djeluje ubitačno i po-
razno na naš narod, ili
obratno, da li će naš narod
izdržati ili podleći. To je
radjalo sumnju i među nama je
sumnja bila uhvatila korjena i
maha.

Gortanova smrt, a zatim Bazovica
djelovala je na nas veoma utješljivo
i u momentu smo bili uvjereni u di-
vovsku snagu našeg naroda, a vi-
djeli smo u tim događajima i ne-
uspjeh fašističke politike.

Ali kad je nestalo prvog velikog
utiska i kad smo opet bili sposobni
za razmišljanje, mi smo u sebi opet
sumnjali, da Gortanov slučaj i slu-
čaj četvorice u Bazovici, uza svu
svoju simboličnost, još ipak nisu
događaji, koji izražavaju opću volju
naroda, da se zbog njih nije odra-
zilo kolektivno raspoloženje našeg
naroda. Pitali smo se: ima li u čita-
vomi narodu onakve snage za otpor
i onako visoke političke zrelosti, ka-
kvu su manifestovali naši heroji? Pi-
tali smo se nadalje: Kako će Gor-
tan i Bazovica djelovati na
narod — hoće li u narodnoj
duši uspiriti duh muškosti
i odvažnosti, ili će djelova-
ti, onako, kako želi fašizam,
depresivno?

Mi smo doduše računali, da će
krvavi primjer dobro djelovati, da će
naš narod primiti smrt mučenika
kao zavjet, — ali opet — priznajemo
— nismo u tom računu bili sigurni.
Preteško i pregrozno je zlo, koje bije
naš narod, a da bi se danas još moglo
razvoj svega poricati. Prilike su
danas takve, da su gotovo i nemogu-
ća historijska uporedjivanja. Politi-
čki je teror fašizma i previše grozan
i rafiniran, a da bi se moglo sa si-
gurnošću računati s etničkom, eti-
čkom i političkom vitalnošću naroda.

Pa ipak, stvari su se u posljednje
vrijeme tako razvile, da — kako re-
kosmo — više ne sumnjamo.
Mi smo napokon došli do čvrstog
uvjerenja, da je naš narod ne-
oboriv. Riječi, koje smo možda do
nedavno izgovarali sebi za utjehu,
s patosom, da sugeriramo svijetu
svoj najveći ideal, — danas su
naše uvjerenje, to je danas
stvarnost, koja se u sve jačim kon-
turama oertava, koja se sve otvore-
nije manifestuje, koju ne treba tu-
mačiti i sugerirati stihovima.

Mi više ne sumnjamo, mi smo
uvjereni, da je naš narod čvrst i
neoboriv. Mi vidimo, da nasi-
lje fašizma u Julijskoj Kra-
jini ne djeluje porazno i
ubitačno, nego, šta više, u poli-
tičkom smislu za nas pozitivno i ko-
risno, i da je politička zrelost našeg
naroda u Julijskoj Krajini baš pod
fašizmom došla do svog viška.

S Kocijančičem v „Regina Coeli“

Venceslavu Kocijančiču v spomin

Nenadana smrt Venceslava
Kocijančiča v fašistovskih za-
porih, ki je umrl le 11 dni pred
svojo izpustitvijo iz ječe po tri-
letnem zaporu in neprestanih
mučah, je nagnala njegovega
sotrpina Ignacija Šturma, da
mu je posvetil par vrst spomina.
Pisec spominskega članka Igna-
cij Šturm je bil tudi obsojen od
izvanrednega rimskega tribuna-
la na dve leti ječe, katere je
moral odsediti po raznih italijan-
skih ječah. Ko je kazen odsedel,
se je vrnil v svojo rojstno vas
v Knežo v tolimskih gorah.
Ni pa ostal dolgo doma, ker so ga
hotele fašistovske oblasti kon-
finirati. Ubežal je zato preko
meje v Jugoslavijo, kjer — če-
ravno priden i vrlo sposoben če-
lvijski delavec — ne more naj-
ti zaposlitve, tako da mora po
trpljenju ječe poskušati še bri-
kosti brezposlenosti. S Kocijan-
čičem se je seznavil na svojih
romanjih po raznih italijanskih
ječah. V prihodnjih številkah
našega lista bomo priobčili še
nadaljnje Sturmove spomine iz
italijanskih ječ v njihovi pripro-
sti, neispremenjeni obliki.
Opomba uredništva.

Vlak se je ustavil. Monfalcone —
izstopimo. Po polurnem čakanju pri-
spe drugi vlak v smeri od Trsta. Na-
še spremstvo ni bilo baš prijazno,
ko smo stopali v vlak, suvalo nas je
in preganjalo kakor divjo žival. A
vse smo potrpehli molče in z grenkim
občutkom. Zvedeli smo istočasno, da
se v istem vlaku nahajajo ljudje, ki
jih je zadela ista usoda kakor nas.
Ni nam še bilo mogoče, da bi se po-
bliže spoznali.

Tako nam je izginila mimo nas
v vožnji furlanska in beneška rav-
nina. Ko dospemo v Benetke, so nas
prijeli dolgi železni verigi v
kateri so bili uklenjeni naši novi to-
variši iz Istre. Čakali smo nadaljnje-
ga vlaka, v takozvani »camera di si-
curezza«, celih šest ur. Vsi smo bili
prepoteni od žarečega avgustovega
solnca, mučila nas je huda žeja, a
nikakor nam niso hoteli dati vode.

Tedaj pristopi k meni eden izmed
istrskih tovarišev, visok mladenič,
upadlih in bledih lic, le oči so mu
izražale veliko vero, pogum in voljo.
Iz svoje cule je izvlekel malo groz-
dja in mi ga ponudil. Pričela sva se
razgovarjati, povedal mi je o veli-
kem trpljenju, ki so ga morali pre-

To naše uvjerenje nismo isisali iz
malog prsta i nismo ulovili u zraku.
Događaji posljednjeg vremena su u
nama to uvjerenje izgradili. I vi, ako
pratite i samo ono, što naš list može
da donasa, dolazite sigurno do tog
saznanja. Iz malih vijesti iz Julijske
Krajine, koje bez ikakvog uljepšava-
nja iznašaju epizode i događaje u
našem kraju, — izbija doista trag
jednog novog, borbenog raspolože-
nja, koje je obuzelo čitav naš na-
rod pod Italijom. Događaji u Pore-
štini, Tinjanštini, Pazinštini, Svet-
vinčenštini — najbolje svjedoče. Na-
rod progovara sada ne više kroz po-
jedince, nego kao zajednica, kolektiv.

Čitali ste sigurno pažljivo i govor
generalnog prokuratora Mandruzzata
u posljednjem broju našeg lista. Da
li je bilo moguće otvorenije prika-
zati namjere fašizma u Julijskoj Kra-
jini, nego što je to učinio Mandruzz-
zato? A u isto vrijeme, da li je bilo
moguće dati našem narodu bolju
svjedodžbu, nego što ju je dao Man-
druzzato? Kroz službene podatke i
fašističke groznje, kroz izjavu, da je
Specijalni Tribunal Mussolini osta-

stati v zaporu v Kopru. Celih sedem
mesecev so jih mučili, zasliševali,
pretepali in mrevarili. Končno so jih
izmed 68 aretiranih trinajst odložili
na daljno pot v Rim pred posebno
sodišče, ostale so pa izpustili. Bili so
med njimi fantje osemnajstih let in
pedesetletni možje. Tako smo se
seznanili s svojimi brati
iz Marezig v Istriki so z na-
mi goriškimi tovariši de-
lili isto usodo. Bili smo kriveci
in »zločinci« vsi, vsi smo bili ob-
dolženi strašnega zločina — pri-
znavali smo vsi neustraše-
no svojo narodnost.

Oni istrski tovariš, ki se mi je
predstavil, je bil pok. Venceslav
Kocijančič. Še dolgo sva govo-
rila. Opisal mi je tudi kako so po-
tovali do Trsta. Njih rojakinje, ki
nosijo v Trst raspečavat mleko, jaj-
ca, sadje in drugo tako robo, so jim
na porobrodu dale razne okrepčila,
kakor sadje in drugo. Enajstoričar ka-
rabinirjev, ki je spremljala trinajst
izhiranih ljudi uklenjene vse v eno
verigo, je sicer brutalno nastopala
in zabranjevala darivanje uklenje-
nih. A našim vrlim dekletom niso
mogli preprečiti, da ne bi svojim
fantom dale vsaj okušati novi je-
senski sad in jim v slovo rekle, mor-
da poslednji zbogom. Da morda po-
slednji, saj nihče ni znal kaj ga čaka.
Kdaj se bomo vrnili? Ali se bomo
vrnili vsi? Težko vprašanje, da se
vrnemo še vsi, v svoje drage kraje —
kjer nam je ostala duša in srce. In
kdo je slutil takrat, da bo
mladenič, kakor Kocijan-
čič poln mladosti in nad,
podlegel nezaslišnim mu-
kami, ki jih uprizorja nad
našim ljudstvom fašizem.

Po dvodnevni vožnji, do skrajno-
sti izmučeni in izžrpani smo dospeli
v Rim. Ravno opolnoči med 31. avgu-
stom in 1. septembrom leta 1929.
»Regina coelic«, kdo še ni znal
za to ime rimske ječe? To ogromno
zidovje, v katerem je do tritisoč
kaznjencev in kjer je v poseb-
nem odelku specialnega tribunala
hiral v umiralo toliko naših ljudi.
Prvo noč nas nabašėjo v male celice
v pritličju. Pocepali smo na tla in
zaspali, kakor bi nas ubili. Takoj čez

vio na snazi samo radi jugoslavenske
manjine u Julijskoj Krajini — Man-
druzzato je o našem narodu i nje-
govoj vitalnosti rekao sve. — Čitat
ćete u ovom broju jednu vijest, ko-
ja govori o radu Specijalnog Tribu-
nala. Promotrite malo bolje one ci-
fre — vrlo su zanimive. I u njima
ima jedna svjedodžba za nas. Od pre-
ko 800 godina tamnice, koje je taj
tribunal u pola godine podijelio za
čitavu Italiju, preko 300 godina ot-
pada na naš narod.

Na mnoge daljnje detalje htjeli
bismo vas upozoriti, no vi ćete i sa-
mi do njih doći. A i sami znate i
pratite mnoge stvari, koje naš list
ne donasa.

Ali ipak ne možemo, a da vas ne
upozorimo na našu današnju vijest o
procesu Sfiligoj—Jelinčić. Pročitajte
tu vijest. Sfiligoj za Goričku,
a Banko za Istru, rekli su
riječ, koje danas više ne
zvuče kao riječi mladih lju-
di, dvaju pojedinaca, nego
kao glas čitavog našeg na-
roda pod Italijom.

nekaj časa — morda čez eno uro, se
prebudim. Po životu občutim srbenje
kakor bi ležal v samih koprivah.
Skočim pokonci, prvi trenutek nisem
znal, kaj da je. Kocijančič pa, ki je
tudi bil zbujen in pokonci, je z
lončkom, ki so nam ga dali, polival
vodo v kolobarju okrog sebe. On me
opozori na naše prijateljice — ste-
nice. Rekel je, da preko mokrote ne
morejo, tako upa da bo vsaj malo
zaspal. Tudi jaz napravim isto. Ne
vem, če je res pomagalo, ali pa da
sem le vsled prevelike utrujenosti
zaspal do dne. Drugi dan nas raz-
dele in odajo v odelek Posebnega
tribunala. Tukaj nisem prišel sku-
paj z Kocijančičem, bil sem z dve-
ma drugima njegovima tovarišema.
Vsako toliko časa pa sem vseeno
prišel v stik z njim. Ko smo pisali
domov, sem mu večkrat pisal. Po-
stala sva si iskrena prijatelja. Go-
vorila sva o svojih krajih in o svo-
jih dragih.

Prispevši v Rim, smo pričakovali
kmalu procesa, da bi stem vsaj znali
svojo usodo. Čakali smo teden za te-
dnom, mesec za mesecom. Dajali smo
si poguma eden drugemu, kot smo
si znali. Po šestih mesecih smo pre-
jeli karte za proces, ki je bil kon-
čno, po štirinajstmesečnem preisko-
valnem zaporu, določen na 21. febru-
arja 1930. Za nas iz Goriške pa takoj
za tem, namreč na 26. februarja.
Njih proces je trajal tri dni. Prvi ve-
čer sta se vrnili njegova tovariša v
mojo celico dosti korajžna, rekla
sta, da upata da ne bo hudega. Dru-
gi dan pa sta prišla z solzami v očeh.
Zadnji večer, ko je bila obsodba že
izrečena in je vsak znal svojo usodo,
nista bila več žalostna, ali potrta,
ampak pogumna. Verovali so in
trdno upali, da vse prenese-
jo do skorajšne rešitve in
da zasiže lepša, jasnejša
zvezda nad našimi domovi.
O Kocijančiču so mi povedali, da je
obsojen na tri leta težke ječe, po
prestani kazni pa še na tri leta nad-
zorstva. Ko se potem drugi dan vr-
nem iz mojega procesa, nisem več
našel istrskih tovarišev; bila sta
premeščena, v mojo celico pa so dali
dva Italijana.

Mesec potem so nas zopet preme-
stili v neko drugo ječo. K meni pri-
de Kocijančič in še en njegov tova-
riš. Od sedaj naprej smo se počutili
prav prisrčno. Strli so nas, a ne
uničili. Vse smo izgubili, vse so
nam vzeli — le misli nam niso
mogli iztrgati. Po duhomorni
enoličnosti se je sedaj dozdevala ce-
lica povsem drugačna, lepša, svetlej-
ša, kakor svetlišče se mi je dozdeva-
la, odkar sva bila skupaj z vrlim
Kocijančičem. Zaupala sva si vse.
Govoril mi je: »Kaj boš obupaval ti,
ki imaš le še deset mesecev, jaz pa
še celih dvaindvajset. Ko prideva do-
mov, boš moral priti k nam v Istro
na obisk. Takrat se hočeva veseliti
— pri nas so lepi kraji, dobri ljudje
i brhka so naša dekleta«.

Tako sva sanjala o lepih časih in
o sreči. V neprestani neumorni hoji
gor in dol po celici nama je mineval
dan za dnem. Ko je kdo prejel pismo
od doma, nas je povsem prebudilo —
oživeli smo. Nekaj dni smo zopet
imeli snov za pogovor.

Prišel je april in z njim ločitev;
kajti one, ki so bili kaznjeni na več
kot dve leti, so odposlali v kaznil-
nice. Prisrčno, z zagotovilom, da se
po prestani kazni gotovo obiščeva, sva

Vijesti iz Julijske Krajine

Raspoloženje našeg naroda u Istri

(DOPIS IZ TINJANA ZA »ISTRU«)

Žene na Poreštini i Tinjanštini dižubunu. — Nesnosne prilike pod fašizmom izazivlju otpor naroda. — Nevjerojatnosti, koje su se dogodile. — Fašistički prvaci zaprepašteni nad slomom svoje akcije. — Ovo je bio tek početak...

Tinjan, početkom januara 1932. Neka je čast istarskim ženama! Primjer svijesti i zrelosti, koji su nam one pokazale u zadnja dva mjeseca, označuje silan preokret u našim prilikama. Mi dojučerašnji »vjerni i miroljubivi građani« pretvorismo se u opasne buntovnike. Naše su žene svojim žestokim nastupom konačno demaskirale »mesijansku« politiku fašističkog režima i poput zlo-kobne grmljavine nagovijestile današnjim vlastodržcima, da će prije posvemašnje katastrofe, koju nam oni svijesno ili nesvijesno spremaju, u Istri doći do oluje.

Nezapamćene demonstracije žena u srednjoj zapadnoj Istri iznijele su pred svijet na najvjerodostojniji način žalosne rezultate 13-ljetnog talijanskog gospodarenja. Žestina i jedno-dušnost, kojom su demonstracije provedene, zaprepastila je i najkuražnije fašističke hijerarhe i mi smo prošlih dana bili svjedoci njihove slabosti i uzmicanja na svim stranama. Poklici puni mržnje, koje su protiv njih upravile naše majke, sestre i žene, znače strahovitu presudu nad njima i nad politikom fašizma.

Goloruke žene protiv fašističke aždaje.

Žalostan je uzrok zadnjih pobuna. Narod je jalovom fašističkom politikom iscrpljen materijalno i moralno. Istrani su preživjeli razne neprijateljske režime i strahovlade nemilosrdnih ugnjetavača, no nijedan nije u tolikoj mjeri ugrozio naš opstanak. I Slaveni, i oni, koji su sve do nedavna očijukali s fašistima, uvidjeli su, kako će vođeni ovom nesretnom politikom sasvim propasti, ako se ne trgnu. Težnja da se dokonča to preteško stanje javlja se u više oblika. Uslijed neprestanog zveckanja fašističkog oružja stvorena je u narodu neka ratna psihoza.

Kako pak rat još nije na vidiku, osjetila se je potreba jedne ogorčene manifestacije nezadovoljstva sa današnjim stanjem. Tu su zadaću preuzele na sebe junačke Istranke. One su za prošlog rata prokušale svoju snagu u jurišanju na krate austrijske k. u. k. magazine, pa su i sada odbacile svoje kuhače i pošle u gradove da prkose sili i fašističkim »zakonima« i dadu izražaja svom ogorčenju demonstrirajući s uvjerenjem da vrše najsvetije dužnosti.

Organizirale su se nevjerojatnom brzinom. Čitavi bataljuni napućenih, ali srećanih žena marširali su prema uprav-

se poslovala. Nisem se nikdar nadejao, da ga boječa zlo-mila in uničila ter da ne bo već videl svojih krajev in svojega ljudstva. Le nekaj dni preden je imel biti prost je umrl. Kazen bi bil prestal prve dni januarja tega leta, a umrl je na Božični večer.

Da ni morda samo slučaj, se bo svakemu zdelo sumljivo, kdor pozna fašistovsko nečloveško postopanje. Prvi hip se mi je zdelo vest o njegovi smrti nemogoča, neverjetna — zamislil sem se... Naj mu bo lahka tuja zemlja, a njegov duh naj nam govori!

Beograd, 18. januara 1932.

Ignacij Sturm.

nim centrima zapadne i srednje Istre. Najprije je zadržao starodrevni Poreč. Na trgu, gdje je nekada prorokao Talijanima zlu kob naš Dobrila, orili su se iz tisuću grla povici: »Van s pljačkašima!« i »Dole porezi!« Fašisti, oni »najvjerniji« pokušavali su da blagolagoljivim molbama i svim mogućim obećanjima umire uzavrelu žensku mržnju. — Jednake demonstracije izvršene su odmah zatim u Vrsaru, Višnjaju, Žminju, Kanfanaru, Tinjanu... Istra nije zapamtila tako burnih dana.

Protiv narušitelja mira u tinjanskoj crkvi.

Najžešći odjek imale su demonstracije u Tinjanu, gdje su se pretvorile u manifestacije slavenske misli. Tu su godinama vodili komunalnu politiku fašistički izaslanici, ljudi mračne prošlosti, ali ljuti zatornici svega, što je slavensko. Zadržali su godinu bili uprili sve sile, da iskorijene do kraja slavenski jezik iz crkve, pa da tako definitivno maknu »taj barbarizam« iz javne upotrebe.

Konac slavenskog bogoslužja bijaše najavljen lanjskoga Božića, kad se je imalo umjesto tradicionalnih božićnih prigodnica pjevati samo latinski. Toga je dana narod nagruo u crkvu u neobičnom mnoštvu i misa je započela u najsvečanijem raspologu. U momentu, kad su se s kora razlijevali prvi akordi orgulja, sva je crkva odjeknula od slavenske pjesme kao nikada prije. Prisutni Talijani iznenađeni napustili demonstrativno crkvu. Na blagdan Triju kralja pokušali su karabinijeri da svojom intervencijom omoguće latinsko pjevanje. Netko je bio pokvario na vratima bravu kora, pa su karabinijeri uz prisilnu asistenciju tinjanskog kovača morali silom provaliti. I toga je dana bilo ometeno latinsko pjevanje, a svećenik je zbog opće gungule i galame morao prekidati misu, dok se nisu odstranili iz crkve karabinijeri i fašisti. Rezultat ovog neočekivanog otpora bijaše apšenje nekolicine naših vidjenijih ljudi, ali i — napuštanje latinskog pjevanja.

»Van s upropastiteljima naše zemlje!«

Tinjanštinu su postupci talijanskih vlasti i krajnje osiromašenje već prije silno ogorčili. Trebalo je samo malo poticaja s bilo koje strane da izbjije to ogorčenje. Ustanak žena na Poreštini bijaše signal i primjer. Snažni revolucionarni val prošao je i tinjanskom općinom. Sva svim razumljivo, demonstrirati su smjele samo žene. 22. novembra one se listom podigoše koncentrirajući se pred tinjanskom općinom. U čvrsto zbitim redovima tražile su da osobno izade načelnik, te da se pred njima odreče svog položaja. Došao je općinski sekretar Pancrazzi (Pokrajac!) s karabinijerima ispričavajući načelnika, koji je, navodno, ležao bolestan kod kuće. Nato su žene izvikujući najstrašnije prijetnje promarširale kroz Tinjan i dogovorile se da će drugi dan doći u mnogo većem broju i protjerati sve dotepene strance!

Naveče istoga dana bili su obavješteni o demonstraciji pazinski karabinijeri i istarski prefekt, tako da je već u zoru drugoga dana Tinjan bio blokiran od jedne čete karabinijera na konjima, za kojima je došao pazinski kapetan, a zatim i

istarski prefekt. Izdan je nalog da se i tinjanska pobuna likvidira tiho, pa makar uz cijenu najtežih koncesija.

Vijest, da je u Tinjanu prefekt, još je većma razgoropadila Tinjanke. Toga su se dana digle još i križanke i ježenjke. Uzalud je karabinijerski kordon nastojao da im spriječi ulaz u Tinjan. Karabinijeri su bili lakotom potisnuti od velikog ženskog mnoštva. Prefekt je s načelnikom Resenom bio očevidac ove borbe i sa prozora na drugom katu »Casa del Fascio« pokušao je da govori, no žene su ga nadvikale povcima proti »fureštima!«

Labudi pjev tinjanskog načelnika.

Tada je uvidjevši težinu momenta ustao načelnik Mario Resen i počeo da obećanjima miri mnoštvo. Njegov je govor još jače raspirio nemirne duhove. Sav blijed latio se on posljednjeg sredstva: uzeo je na opće iznenađenje da govori hrvatskim jezikom, kog je prije toliko puta zatajio. Buran smijeh popratio je ovaj njegov gest. Pazinski kapetan je nato poslao karabinijere da isukanim sabljama rastjeraju žene. Nastala je sveopća gužva. Žene su stajale kao zid. Uhvatiše se u koštac s karabinijerima i bile bi ih sve razoružale, da nisu nekoje dalekovidnije stale miriti svoje ratoborne drugarice.

Zatvoreno je desetak »najopasnijih« žena. Kod njihovog apšjenja odigrala se ova karakteristična epizoda: Svaku uapšenicu pratilo je po nekoliko karabinijera, samo jednu mladu seljanku imao je voditi jedan karabinijer. Ona se je osjetila time toliko uvrijeđena, da je navalila na svog pratio- ca oborivši ga na tlo i prisilila tako karabinijere da i nju prati njih nekoliko.

Buntovne žene razišle su se tek pred večer, pošto im je prefekt svečano izjavio da će njihove drugarice biti puštene na slobodu, čim se uspostavi red.

Još toga dana kasno u noći bijaše sazvana konferencija seljačkih prvaka. Prefekt je uz svijetlo petrolejsko i asistenciju čitave čete karabinijera nastojao da shodnim mjerama udobrovolji seljake skinuvši smjesta općinskog načelnika i fašističkog sekretara. Prefekt je zatim sa jakom pratnjom odmaglio.

Uapšence odvedene su u Pazin. Zbog njih bila se je nekoliko dana prije puštanja na slobodu još jedna bitka između karabinijera i žena iz Sv. Petra. One su organizirale manifestacije za zatvorene tinjanke. Kad su ih karabinijeri pokušali raspršiti, obasule su ih čitavom kišom kamenja. Bilo je i ranjenih. Tom su prigodom uapšene tri žene.

Sada je ovdje donekle tiho, ali je mir uspostavljen — samo na oko. — Uzbudjenje se nije stišalo, već raste. Tinjanac.

KO JE SRUŠIO KAMUŠA.

Pazin, januara 1932. — U vezi s noticom, koja je izašla u posljednjem broju »Istre« javljamo ovaj interesantan detalj: Kamuš, dosadašnji pazinski podeštat bio je maknut dekretom od 11. januara. Uprava prefektore izručena je prefekturnom komesaru.

U svoje vrijeme došlo je do velikog spora između Kamuša i općinskog tajnika Colomba (Goluba). Kamuš je tajniku povjeravao sve, a Colombo je to povjerenje iskoristio i osjetljivo oštetio općinsku upravu. Colombo uživa ugled u fašističkoj stranci i na prefekturi. Kad je Kamuš navalio na njega, prefektura je ostala na strani Colomba i zbaci-

la Kamuša. Nije mu pomogla ni »slavna« prošlost ni sve njegove velike zasluge u borbi protiv Jugoslavena.

VELIKE ARETACIJE U TRSTU.

Trst, januara 1932. — Dne 8. januara bilo je u Trstu uhapšeno oko 40 studenata Jugoslavena i Talijana, te dva profesora pod sumnjom komunizma.

HAPŠENJA U SREDNJOJ ISTRI.

Pazin, januara 1932. Oko 20. ovog mjeseca u okolici je Pazina jedna jaka patrola sastavljena od karabinijera, milicije, finance i karabinijera u civilu obišla u svrhu racije čitavu okolicu. Doznajemo, da su u više sela izvršene aretacije. U Valićima blizu Tinjana uhapšen je Antun Vlahović Martinov, star 32 godine, a u Novakima Celestin Marejčić, star 26 godina. Za imena ostalih nismo još saznali. Uhapšeno je 11 ljudi.

OROŽNIKI PLENE MOHORJEV KOLEDAR.

Gorica, januara 1932. — U Gorici so orožniki zaplenili zalogo Mohorjevih koledarjev, kar jih je še preostalo v tiskarni. Gre baje za kakih 800 izvodov. Razlog ni znan; saj so oblastva natisk dovolila. Najbrž gre za slepo divjanje fašistinega tajnika Avenantija in njegovih tovarišev.

Tudi drugod na deželi, posebno na Krasu, so orožniki zaplenili pri naročnikih Mohorjev koledar. Vse kaže da se zgodovina s koledarjem goriške Mohorjeve družbe ponavlja. Tudi lansko leto je goriški prefekt po strogi cenzuri dovolil natisk mohorskih knjig, a je čez dober mesec nato izdal na orožniška poveljstva ukaz, naj koledar zaplenijo. Ta ukrep ima očitno namen, gospodarsko uničiti Mohorjevo družbo.

V TRSTU SO ZAČELI ARETIRAT NAŠE ŽENE.

Trst, januara. — Te dni je bila aretirana tu gospa Valerija Gerbec, sestra bivšega učitelja v Šklednju pri Trstu, g. Alberta Široka, ter slovenskega mladinskega pesnika g. Karla Široka. Aretiran je bila, ko je spremila svojo šestletno hčerko v šolo. Tragično na stvari je dejstvo, da je aretiranka baš te dni pričakovala povratek svojega moža iz triletne konfinacije na Liparskih otokih, kjer si je nakopal težko bolezen. Kaj je vzrok njene aretacije, karabinjerji niso navedli. Njen mož je bil tajnik Političnega društva »Edinost« v Trstu.

OSUDJENI ZBOG POKUŠANOG BIJEKA IZ ITALIJE.

Rijeka, januara 1932. Sud na Rijeci osudio je Oskara Tijana i Gvida Učetu, koji su početkom decembra 1931. pokušali da sa Rijeke na jednom čamcu prebjegnu na Sušak, svakog na 5 mjeseci zatvora i 2500 lira globe.

Posjed

u provinciji u neposrednoj blizini Zagreba sastojeci se od KUĆE u vrlo dobrom stanju od 2 sobe i kuhinje, podruma, štale za 10 komada blaga, velikog svinjca te jedne posebne zgrade sa sobom i šupom iznajmljuje se po dogovoru.

Oko kuće nalazi se šljivik (daje 500 litara šljivovice), vrt i oranice.

K posjedu spadaju 4 rali obradljive zemlje, 1600 četvornih hvati vinograda od kojih zasadjeno 800 četvornih hvati, 1200 četvornih hvati livade i šume.

Ozbiljni reflektanti neka se jave upravi lista za potanje upute.

STRAŠAN POŽAR U SVETVINČENTU.

Pula, januara 1932. — U vezi s noticom, koja je izišla u posljednjem broju »Istre« i požaru u Svetvinčentu, koji je uništio municipij i više raznih fašističkih sjedišta, nismo još u stanju da javimo kako je požar prouzrokovao. Talijanska štampa javlja, da je do požara došlo uslijed kratkog spoja na električnoj, ali u to niko ne vjeruje, pa ni same fašističke vlasti, jer, kako čitamo u istim tim novinama, vodi se još uvijek stroga istraga, da bi se, navodno, točno ustanovilo uzroke požara. Požar je zapažen u noći. Kad je zvono pozvalo narod na uzbunu, već je čitava općinska zgrada bila u plamenu. Vatra je prvi opazio neki Krosila, koji stanuje u blizini općine. Njega je naime probudilo rušenje greda u zapaljenoj općinskoj zgradi. To znači, da je požar bio već jako razvijen, kad je opažen. Čitavo selo došlo je na trg, koji se sada zove »Piazza Roma«. Karabinjeri i milicioneri nagali su narod da gasi, ali je sve bilo uzalud, jer je plamen prosto proždirao zgradu. Telefonom su bili pozvani vatrogasci iz Pule. Ali i njihov je posao bio uzaludan, ma da su dosta brzo došli. Ništa nije pomoglo, šta više plamen se je sve više razvijao i uskoro je čitavo selo bilo osvijetljeno kao jednom velikom lomačom.

Iz sredine sela digao se je dim visoko i vreale su iskre na sve strane, te je bilo opasno, da se još koja kuća zapali. Župni dvor i škola, a i neke druge kuće blizu morale su se odmah isprazniti. Vatrogasci, koji nisu mogli uništiti požar, uspjeli su ipak, da ga bar lokaliziraju.

Kad je svanulo, od municipija ostali su sami zidovi. Garište se je jako dimilo. Uništeno je sve, što je u zgradi bilo: sve pokućstvo i svi spisi općine, milicije, fašja, dopolavora i posujilnice, te dućan Rudolfa Kumina.

Drugog jutra došli su u Svetvinčent najviši predstavnici vlasti iz Pule i to prefekt Foschi, kvestor Carusi, komandant istarske milicije De Turreis s čitavom vojskom karabinjera, milicije i agenata. Čitav kraj je kao u nekom opsadnom stanju već nekoliko dana.

SVETVINČENTSKA OPĆINA I FAŠISTIČKA SJEDIŠTA U KAŠTEL GRIMANI.

Pula, januara 1932. — U Svetvinčentu je uništena općinska zgrada, a propala su i sva sjedišta fašističkih organizacija, pa se nameće misao, da se uništena zgrada obnovi ili nova sagradi. Bit će to znatan trošak. Tim povodom predlaže puljski »Corriere Istriano«, neka bi se za municipij i fašistička sjedišta restaurirao stari kaštel Grimani, koji se u ruševinama nalazi gotovo usred Svetvinčenta. Taj kaštel sagradjen je 1589. u doba Venecije od prokuratora Sv. Marka u Istri, a kasnije mletačkog dužda Marina Grimanija. Ruševine tog starog kaštela vlasništvo su porečke biskupije. Puljski list zagovara restauraciju tog kaštela zato, jer bi se time obnovio jedan talijanski spomenik u Istri, kojim je potrebno da ima što više takvih spomenika, a kaštel Grimani bio bi naročito riječita »opomena tudjinskoj preuzetnosti.« — Ima mnogo značajnosti u tom predlogu puljskog lista i između redaka razabire se fašistička namjera, da se požar u Svetvinčentu iskoristi politički i da se u okolici Svetvinčenta, koja je otporna, povede jedna oštra fašistička akcija.

STRAŠNO UMRSTVO U SVETVINČENTU.

Pula, januara 1932. — U noći između petka 22. i subote 23. o. m. dogodilo se je u okolici Svetvinčenta jedno strašno umorstvo. Kad je svitalo na cesti, koja iz Svetvinčenta vodi u Smoljane, par stotina metara od Svetvinčenta seljaci su naišli na mrtvo tijelo strašno iznakaženo, na-

ročito na glavi, tako, da u prvi mah nije bilo moguće prepoznati umorenog. Ipak doskora su seljaci prepoznali u mrtvome čovjeku seljaka Antuna Modrušana a Martinovog, starog 53 godine, zvanog Kapa, iz Smoljani. Modrušan je došao u Svetvinčent na sajam i zadržao se je neko vrijeme u gostioni Vernier.

Što se je s njim događalo, kad je izišao iz gostione i ko ga je umorio — ne zna se još. Napadači su ga ubili kamenjem, a kad je bio mrtav još su mu i glavu iznakažili kamenjem. Karabinjeri su u vezi s tim umorstvom uhapsili mnoga sumnjiva lica. Interesantno je, da je pred cirka 5 godina bio iz puške ubijen jedan Modrušanov sin, kad je išao na stavnju.

NOVA FAŠISTIČKA VODSTVA U NEKOJIM ISTARSKIM MJEŠTIMA.

Pula, januara 1932. — Po intencijama viših fašističkih hijerarhija, da bi fašistička organizacija bila i u najmanjim mjestima u skladu s namjerama novog generalnog sekretara Staracea, promijenjena su i u Istri mnoga mjesna vodstva fašističke stranke. Tako su ovih dana postavljeni direktoriji:

Grožnjan: politički sekretar: Francesco Ratissa, članovi: Fachinetti Antonio, Comisso Carlo, Mor-teani Luigi, Miani Giuseppe, Beni Giuseppe.

Sušnjevice: politički sekretar: Erminio Conte, članovi: Rotta Ernesto, Bercarich Giovanni, Stroligo Nino, Moro Luigi, Branca Fabio.

Buzet: politički sekretar: Medizza Mario, članovi: Egidio Scala, dr. Nicolo Quarantotto, Luciano Timens, Corrado Crivici, Renzo Crivici, Ubaldo Rigo.

Javljam ova imena da bi si po njima mogli stvoriti pravilan sud o tome, koje je u vodstvu fašističkih organizacija u našim krajevima. I ako se je po promijeni naših prezimena u talijanski oblik prilično teško orijentirati, ipak možemo da konstatujemo, da su vodstva fašističkih organizacija većinom u rukama pravih Talijana iz stare Italije, naročito u našim zonama. Naše izdajice treba pak zapamtiti.

JOŠ NEKOJA OBNOVLJENA FAŠISTIČKA VODSTVA U ISTRI.

Pula, januara 1932. — U vezi s temeljitom reorganizacijom fašizma u našim krajevima, potvrđena su za slijedeća mjesta ova fašistička vodstva:

Barbana: politički sekretar Cav. Luigi Severi, članovi direktorija Gregorio Blasina, Antonio Ciceran, Ugo Cleva, Giovanni Luch, Agostino Mureddu.

Cres: politički sekretar Giuseppe Bravuzzo, članovi direktorija dr. Nicolo Tomasi, dr. Renato de Manzolini, dr. Lucio Grisetti, Otto Zadro, Giuseppe de Petris.

Višnjani: politički sekretar Virgilio Virgili, članovi direktorija Elio Dechigi, Giovanni Decleva, Giovanni Prelazzi, Nicolo Travan, Oliviero Poliet.

ASIMILACIJA KROZ ŠKOLU

Trst, januara 1932. — Fašizam čini velike napore, da od naše djece na Krasu stvori Talijane. Fašistička škola služi se sa svim mogućim sredstvima i metodama. Na dječje duše juriša se i silom, ali veći se uspjesi postizavaju milom. Sad se sve više u našim selima po školama osnivaju dramatski odsjeci, razumije sve pod firmom Balilla-organizacije. Djeca priredjuju predstave, na koje se pozivaju seljani i gospoda iz grada i dijele zarovni. Time na furtimaški način zarobljuju duše. Čitamo ovih dana u talijanskom »Popolo di Trieste« prikaz jedne takve priredbe u Kopri na Krasu. U tom prikazu stoji: »I ako »drugorođci«, mali su glumci glumili jezikom upravo perfektnim.«

ZANIMIVE SCENE NA RIMSKEM PROCESU — JELINČIĆ, SFILIGOJ I TOVARIŠI.

Trst, januara 1932. — Zagovornik obtoženega dr. Avgusta Sfiligoja je v svojem govoru skušao olajšati usodo svojega klijenta s tem, da ga je prikazal sodnikom kot Italijanu, po zunanosti, po vzgoji in po krvi. Tedaj je skočil dr. Sfiligoj pokonec in udaril z vso silo s težkimi verigami, s katerimi je bil zvezan z drugimi obtoženci, na ograjo kletke, v katerih so bili zaprti v sodnem dvoru in zakričal na ves glas: »Ni res.

Dr. A. Sfiligoj

jaz sem Slovenec, moja mati je slovenka in po mojih žilah se pretaka čista slovenska kri. Da stojim danes tu pred vami, je samo radi tega, ker sem Slovenec in ker ljubim svoj rod!« Vtis je bil najgloblji na vse prisotne. Očitno so bili ganjeni vsi varnostni organi, tako da se nihče ni upal prekiniti aplavz njegovih soobtožencev, ki so kričali »Živio Sfiligoj!« Ista epizoda se je ponovila, ko je skušal drugi zagovornik opisati obtoženca Banka kot Italijana. Tudi on je vstal in izjavil, da je Jugoslovčan, enako dober Jugoslovčan kakor dr. Sfiligoj.

Splošno je bilo zadržanje vseh obtožencev naravnost sijajno. Radi tega jih tudi nihče se ni upal motiti, ko so po razsodbi se vsi medsebojno poljubili in zapeli naše narodne pesmi.

ŠE ARETACIJE.

Trst, januara 1932. — V prvih dneh po novem letu so varnostni organi aretirali v Sv. Ivanu pri Trstu Ljuba Kovačiča, učitelja, ki je bil pred letom dni odpuščen iz službe, Antona Trobca, ki je v sorodu z omenjenim Kovačičem in Cirila Martelanca. Vzrok ni še znan. Vsekakor pa kaže imeti vmes svoje prste proslula OVRA, kajti prepeljali so vse tri v koprskeske zapore.

KOMEDIJANT

(Pripis k članku »Epilog komedije« v 3. št. »Istre«)

Edeu izmed komedijantov, ki so uprizorjali z našim jezikom najgrše zasmehovalne komedije na italijanskih srednjih školah v Julijski Krajini je bil tudi renegat Cosselli (Kuzelički). Svoj čas je bil ta gospod profesor risanja na realni v Idriji. Ko so Idrijo zasedli Italijani je bil on edini, ki se jim je žel pokloniti. Ker ni bil med dijaštvom baš priljubljen, je kmalu na to izbruhnila proti njemu školska stavka. Kuzelički je doblil na to dopust, a na realko se ni vrnil več: bil je premeščen na učiteljsko v Tolmin.

Ko se je slovensko učiteljsko ukinulo, je bil on edini ki je ostal od prejšnjih profesorjev na novem zavodu in prevzel je tudi nalogo poučevanje slovenščine. Njegovo znanje materinega jezika je bilo zelo, zelo pičlo. Studiral je v nemških školah in v pokojni Avstriji je bil vnet nemškutar. Zato pač ni imel smisla za slovenščino, ki jo je mrevčaril na grozoviti način. Pri pouku je prosto prevajal iz nemščine in tvoril strašne spakodranke. Krono pa si je postavil ob nastopu svojega mesta profesorja slovenščine. Strmečim študentom je pričel predavati o slovenščini takole:

»Slovenščina izhaja iz latinske! Slovenci nimajo nobene dobre slovnice: Janežičeva je zastarela, Breznikova je za nič. Mislim, da to zadostuje, da vidimo kako so negovali na italijanskih srednjih školah naš jezik.

Eden ki Cosselliju ni verjel

Abbazia

Arturo Marpicati, onaj gospodar, koji se je veselio, kad je gorio »Balkan« u Trstu (on je to sam napisao u jednoj svojoj knjizi), štampao je novu knjigu »Abbazia«. Knjige još nisam vidio, ali o njoj piše Luigi Tonelli u književnom listu »Il Marzocco« i veli: »Marpicati parla di Abbazia, Fiume e tutte le altre deliziose spiagge del golfo italianissimo!«

Naš Kvarner, Danuncijev »Carnaro« — najtalijanskiji zaliv! — Alaj latinske mudrosti! Čuda, brate, »su sedam binjiša!«

Kvarnerski zaliv, gdje romoni nastarija slovinska beseda drevna hrvatska čakavština, gdje brda nose imena starih slavenskih bogova (Perun itd.), gdje se gradići, mjesta i naselja zovu: Mošćenice, Draga, Trebišće, Slatina, Veprinac itd. Naravski danas je to sve izmijenjeno »liberalnim ukazom Muse pengabera«.

Kvarne najtalijanskiji zaliv pun naših porodica: Car, Spinčić, Trinajstić, Vitezić itd. Naravski ukaz pretvorio ih u same Latine: Cari (»cari luoghi!«... još smija — rekâ bi Duje Balavae), Tredici (undici, dodici, tredici... tralala!) Spinelli e Cavalieri!

Kvarner, golfo italianissimo, gdje se pod suncem i nad morem krili drevna naša pjesma tuđe i bola »Popuhnul je tihi vetar«, i to vetar od levanta...

Frane iz Marsee

Naši koledarski podatki za januar in februar

8. I. 1918. 14. Wilsonovih točk.
10. I. 1929. Izšla posljednja številka »Istarske Riječi«.
6. I. 1930. Zgorel otroški vrtec v Lokvi na Krasu.
7. I. 1930. Ustreljen v Hruševju pri Postojni renegat fašist Blažina.
11. I. 1923. Odpravljena v Julijskoj Krajini občinska autonomija.
19. I. 1923. Jul. Krajina razdijeljena v istrsko in tržaško provinco, Goriška priključena k Videmski provinciji.
21. I. 1931. Protifašistovski atentat v Boveu. Neznanci brezuspješno streljajo na dva milicijara.
27. I. 1924. Rimski sporazum: Reka priznana Italiji.
1. II. 1927. Pričelo zasjedavati posebno sodišče v Rimu.
2. II. 1927. Obnovljena goriška provinca.
8. II. 1921. Napad na tiskarno Edinost.
8. II. 1929. Razpušćena Zadružna Zveza v Trstu.
10. II. 1930. Atentat na prostore »Popolo di Trieste«.
19. II. 1921. V Sv. Križu pri Trstu so sažgali fašisti prostore Ljudskega odra. Težko ranjen delavec Košuta.
26. II. 1931. Ob 0.30 po ponoći eksplodirale tri »bombe« v samostanu u Sv. Križu pri Ajdovščini. (Na to je bil 10. marca konfiniran župnik Ivan Reje).
28. II. 1921. Pričel labinski upor.

ANTE TRANFIĆ

Bakačeva ul. 8 ZAGREB Dvorište ravno

SPECIJALNA TRGOVINA

svježih morskih riba, slanah sardela u bačvama i limenim kutijama, bakalara subog i močenog, vero Ragno i Hamerfest prima, veliki izbor maslinovog ulja, dalmatinskog pršuta, crnih maslina, paškog sira, pravog dalmatinskog meda, vinskog octa i t. d.

Cijeli dan otvoreno. Dostava u kuću.

Brz. naslov: Tranfić-Zagreb, Bakačeva 8 Interurbani telefon broj 65-69

Življenje konfinirancev na Liparih

V zadnji številki našega lista smo čitateljem obrazložili kaj je to opomin, policijsko nadzorstvo in konfinacija ter smo jim obljubili, da bomo opisali življenje političnih kaznjencev kakor nam ga je opisal neki bivši konfiniranec s katerim smo imeli priliko nedavno govoriti in, ki je bil sam več let v konfinaciji. To našo obljubo danes izpolnujemo.

PRVE KOLONIJE POLITIČNIH KAZNJENCEV.

Takoj po uvedbi konfinacije je bilo mnogo političnih obsojencev deportiranih na otoke: Ponzo, Tremite, Lipare, Ustica, Favignani, Pantellerio in Lampedusa. Najbolji med temi otoki je brezdvomno otok Ponza, v bližini Neapoli-ja ter se odlikuje po zelo milem podnebju. — Najslabši je pač otok Tremiti, ki je jako skalnat in na katerem živi le peščica obubožanih ribičev. Ker se nahaja v bližini dalmatinske obale, je italijanska vlada pustila le malo časa na njem svoje politične kaznjence. — Ustica je mali otok blizu Palerma. Na njem je bilo vedno do tisoč navadnih obsojencev. Sedaj pa je tudi nekaj političnih kaznjencev. Kolonije političnih kaznjencev pa se je na tem otoku vedno bolj zmanjševala, ker je bila poslana večina političnih kaznjencev na Ponzo in Lipare, ki so od vseh otokov najbolj obiskovane. Na isti način so prenehali biti politične kolonije otoki Lampedusa, Pantelleria in Favignano, ker se nahajajo preblizu državnih mej in bi politični kaznjenci lahko zbežali v inozemstvo. Glavna otoka na katerima se sedaj nahajajo največ konfinirancev, sta Ponza in Lipari.

Na vseh teh otokih je bilo življenje konfinirancev eno in isto. Postopanje s konfiniranci povsod strogo, samo nekje manj, drugod več. Na nekaterih otokih so ravnali par mesecev s konfiniranci prav divjaško. Na Liparih imajo konfiniranci še najboljše življenje. Zato ni čuda, če prosijo mnogi politični obsojenci iz drugih otokov za premestitev na Lipare. Nekaterim se je to že posrečilo. Na Liparih se godi konfinirancem kakor rečeno »najbolje«. To življenje bomo opisali. Iz te slike »najboljšega življenja« političnih kaznjencev si bo potem vsak lahko sam ustvaril sliko slabših razmer, v katerih živijo konfiniranci na drugih otokih.

Mesto Lipari se nahaja na istimenskem otoku, ki je največji in najboljлюдenejši izmed otokov v Eol-skom arhipelagu.

POSTOPANJE OBLASTI STUJIMI NOVINARJI.

Za Božič leta 1927. je prišel iz Daljnega Vzhoda neki ameriški novinar, da bi obiskal svojega prijatelja, Morea, bivšega poslanca v rimskem parlamentu, ki se je tudi nahajal med konfiniranci in katerega ni že dolgo videl. Ameriški časnikar je hotel prebiti božične praznike skupaj s nesrečnim prijateljem. Toda doživel je veliko razočaranje, kajti oblastva mu niso dovolila niti, da bi se izkrcal, kaj šele, da bi obiskal svojega prijatelja. Nič mu ni pomagal potni list, niti državljanstvo Združenih Držav, niti vsi drugi njegovi dokumenti in zaklinjanja, da bi hotel le prijatelja videti. Oblastva so bila neizprosna. Ni mu preostajalo drugega, ko da se vrne, ne da bi videl prijatelja.

Spomladi leta 1929. so oblastva sicer dovolila, da se je izkrcal na otoku Henry Beraud, francoski časnikar, ki pa si je izposloval za to potrebno dovoljenje od samega Mussolinija. Toda italijanska vlada je bila zelo previdna in je deset dni pred prihodom novinarja poslala na Lipare enega svojega nadzornika od Mini-

strstva notranjih zadev, da je pripravi teren tako, da bi videl francoski časnikar samo to, kar je vladi po volji. Resničnih razmer ne bi mogel potem nikakor opazovati.

Ko je prišel na Lipare omenjeni časnikar, so ga dobesedno obkolili različni nadzorniki, komisarji ter agenti, tako, da se ni mogel približati nobenemu kaznjencu. Ko je videl celi položaj, da je namreč postal na ta način njegov obisk brez pomena, vpričo takega postopanja, se je odločil, da zapusti otok, na katerem ne more napraviti niti enega svobodnega koraka. In res, že dve uri po prihodu je odpotoval.

MERE OPREZNOSTI.

Otok sam je tako zastražen, da se lahko reče, da je takorekoč hermetično zaprt. Ladje, ki prihajajo na otok, ustavljajo že na odprtem morju ter jih vse strogo preiščejo, kajti policija hoče biti zavarovana proti vsemu.

Na poletje 1929. leta je jadralski okoli otoka neka angleška jahta, na kateri se je nahajal neki angleški lord, ki si je razgledoval kraje ob Sredozemskem morju. Tedaj je malo manjkalo, da ni uprava kolonije popolnoma izgubila glave. Jahta Angleža je bila namreč vzrok silnemu razburjenju. Čolni vseh veličin, polni varnostnih organov so švigali na vse strani kakor brezumni. Moštvo je držalo naperjeno orožje za vsaki slučaj. Tudi po noči je budno oko policije vedno prežalo po morju, da se ne bi zgodilo kaj neljubega. Cel mesec potem ko je odplula ladja je trajal alarm na otoku.

Ko se pokaže na obzorju kakšna ladja, označi njeno prisotnost semafor ali obrežni brzojav in takoj se pričnejo na otoku strožje mere nadzorstva. Policija gre ladjam naproti ter jih obda in jih tako obdane spremlja v pristanišče. Ko je izvršena na ladji preiskava, ki zna trajati po cele ure, se postavijo na krovu ladje straže. Ko ladja pristane, so do zob zastražene tudi vse sosednje bankine.

VARSTVENO NADZORSTVO OTOKA.

Nadzorstvo se vsi stalno kakor za časa vojne. In sicer vrši to nadzorstvo majhna edinica vojne morarice, sestavljena iz neke vrste male križarke, oborožene z malim topom, strojno puško, radio postajo, žarometom ter s posadko dvajsetih mož. Okoli te križarke se vedno nahajajo trije, po 12 metrov dolgi motorni čolni največje brzine. To malo posadko izpolnjujejo še drugi motorni čolni, ki so navadno na bolj odprtem morju, različne jadrnice in polno drugih čolnih na vesla. Služba se vrši po določenem neprestanem turnu. Na morju je vedno, po noči in po dnevi, zlasti pa še po noči, budna straža. Vsako toliko zaustavi jo varnostni organi kako ribiško ladjo in sumljivo posadko povabijo, da se uda. Sledijo roke kvišku in druge znane mere.

KOLIKO PORABI DRŽAVA ZA SVOJO POSADKO NA OTOKU?

Za to naporno službo porabi država nič manj ko 2 milijona lir letno. Na kopnem stane ta služba še dosti več, toda država ne gleda na stroške. 500 konfinirancev čuva 400 oboroženih mož: karabinerjev, miličnikov, policijskih agentov, različnih straž in vohunov. Mesto samo sliči kasarni. Kolonijo vodi komisar javne varnosti. Minister notranjih zadev pa z večkratnimi inspekcijami kontrolira.

TERITORIJ NAMENJEN POLITIČNIM KAZNJENCEM.

Otok Lipari je sicer velik, toda mesto je majhno in ne šteje več ko tri tisoč prebivalcev. Ozemlje namenjeno konfinirancem je omejeno na najjužnejši del mesta ob morju in ne obsega več ko 1 km². Meja tega

ozemlja je obdana s pomičnimi ter nepomičnimi stražami. Nad mestom dominira stari grad, kjer se nahaja radio postaja, ki je stalno v zvezi s posameznimi pomorskimi edinicami iz Napolija, Messine, Palerma in Trapani. Raz trdnjavo starega gradu budno in stalno pazi fašistovska milica na spodaj ležeče mesto. Radi tega je prav težko uiti tem bulnim stražam in pobegniti preko določenih mej. Komur se to posreči, ga zadene zapor šestih mesecev, če ni imel namena pobegniti. Če je pa prekršitelj mislil na beg, postane cela zadeva bolj resna. V tem slučaju ga doleti ječa, ki ni nikdar manjša od treh let in poleg tega še denarna kazen, ki ni tudi manjša od 20.000 lir. Ker se nahaja otok na državni meji, smatrajo vsaki poskušani beg, za beg v inozemstvo in ga kot takega tudi kaznujejo. Beg ali poizkus bega je za fašistovski zakon vseeno. Na ta ko malem ozemlju je ambijent poln agentov. Lahko računamo da pride na vsaka dva konfiniranca po en agent. Nikdar ne izbeži človek njihovu zasledovanju. Ko mislite da se nahajate na kakem kraju neopaženi, se zelo motite, kajti sto oči preži na vas.

PRIHAJANJE POLITIČNIH KAZNJENCEV NA OTOK.

Vsaki kaznjeneec, ki ga izkrcajo, je ukljenjen v dvojno verigo, katero mu odzamejo, ko končno prispe na teritorij iz katerega je skoro nemo goče pobegniti. Vsaki dobi v pisarni ravnateljstva knjižico političnega kaznjence s potrebnimi predpisi. Nobenemu kaznjencu ne pustijo več ko 300 lir denarja. Če prinese k lo seboj kaj več denarja, ga mora deponirati pri ravnateljstvu, ki mu ga potem izroča po potrebi v malih svotah.

VEČNO ZALEZOVANJE — PRAVI PEKEL.

Dejstvo, da vas zasledujejo na vsakem koraku bi se zdelo komu malenkostno ter prav indiferentna stvar. Toda v resnici je to za vsakega kaznjence jako mučno in vznemirljivo. Človek potrebuje jeklenih živcev, če noče zapasti v nevrastenijo (hudo živčno bolezen), kajti na vsakem njegovem koraku ga vedno zasledujejo določeni ljudje, ki ga stalno spremljajo kakor lastna senca. Ko greste iz svojega stanovanja, ste zasledovani. Če se približate prijatelju, ste zasledovani. Vsako vašo besedo sliši tudi vaš zasledovalec; ko se ustavite, se ustavi tudi on. Kamorkoli greste, ali v kavarno, trgovino ali v kako drugo hišo, vedno morate gledati eden in isti obraz vašega zoprnega zasledovalca. To, da se ne morete po volji niti smejeti, niti stisniti komu prijateljski roko, niti sprejeti n. svojemu domu prijatelja, ne da bi vaš spremljevalec opazil, postane kmalu prava mora, ki vas neprestano tlačijo in katere se ne morete nikakor rešiti. Kolikokrat se dogodi po noči, ko ste zaklenjeni na svojem stanovanju in mislite, da ste končno sami ter vsaj za nekaj ur rešeni straž ter agentov, da udere nenadoma v vaše stanovanje človek, ki vas stalno drži pod nadzorstvom in se hoče prepričati o vaši prisotnosti.

VRSTE KAZNJENCEV IN VZROKI KONFINACIJ.

Na otoku Lipari se nahaja preko 500 kaznjencev, od katerih je 400 političnih in sicer iz vseh krajev Italije in vseh vrst strank: demokratje, liberalci, republikanci, klerikaleci, masoni, socialisti, komunisti, anarhisti.

Med sto nepolitičnimi kaznjenci fingirajo nekateri v stranki, v katero jih je pač vpisala po volji politična oblast njih pokrajine. Nekaj kmetov, ki so bili aretirani radi sovražnega zadržanja napram fašizmu ter niso pripadali nobeni stranki, so oblastva sama označila deloma za komuniste, deloma pa za anarhiste. Na otoku se je nahajalo preko 20

oseb, ki so bile konfinirane samo zato, ker so se udeležile pogreba nekega delavca, ki je veljal za hudega socialista. Med jimi so bile tudi dve delavki, obe materi po več otrok. Nikdar se niso pečale s politiko. Udeležile so se samo pogreba goriomenjenega delavca, ker so bile pač njegove soročnice. Vse te ljudi je označila policija za »grupo komunistov« ter jih poslala na Lipare. Neki konfiniranec je bil poslan v konfinacijo, ker ga je smatral marešjalo policije njegovega okraja za komunisto. Ta nesrečnik pa je večkrat izjavil, da ni sploh nikdar vedel, kaj je to pravzaprav komunizem. Toda na celi stvari je bilo nekaj drugega. Dotični marešjalo je bil namreč ljubimec njegove žene, kakor je zatrjeval konfiniranec in tudi njegovi znanci. Na Liparih je tudi neka mala grupa konfinirancev, ki nosijo ime »dvoumnih« ter »fašistov odpadnikov«. Vsega skupaj jih je nekaj desetin. Med takozvanimi dvoumnimi se nahajajo babice, zdravniki ali oderuhi, ki so bili osumljeni izvršenih splavov ali oderuštva. Zakaj so jih pripojili k političnim kaznjencem, bi bilo res zelo težko reči.

Takozvane »fašiste odpadnike« predstavljajo preveč nemirni in preveč zgovorni elementi, ki jih politične oblasti oddaljijo iz svojega kraja, da ne bi mogli izdati takih stvari fašistične stranke, ki morajo ostati za javnost tajne. Svojo preveliko blebetavost so ti ljudje plačali s konfinacijo. Nekateri izmed njih so poslani v konfinacijo, da vršijo službo agentov provokatorjev (izzivačev) in špijonov. Politični kaznjenci te ljudi prezirajo in če le morejo se jih izogibajo.

V prihodnji številki »Istre« bomo nadaljevali z opisovanjem življenja konfinirancev na Liparih.

I. m.

Činimo velike napore

da »Istru« dignemo na jednu dostojno visinu. Ulažemo mnogo brige, da našim čitateljima pružimo ono, što oni očekuju i žele. Sve ćemo postići, ništa nam neće biti nemoguće, ako s nama budu, kao članovi jedne zajednice, saradivali svi naši čitatelji i pretplatnici.

Na razne načine mogu oni da pomognu redakciji i administraciji lista. Ali ono, što od njih najprije tražimo jest, da vrše svoju dužnost pretplatnika, da list, koji primaju redovito plaćaju.

Na tom terenu pokazat će se najjasnije savjest i svijest, patriotizam i politička zrelost naših čitatelja.

Molimo zato svu gospodu pretplatnike koji još nisu poslali pretplatu da to učine čim prije, jer će redovito izlaženje lista u sadanjem obliku i veličini biti omogućeno jedino ako pretplata bude stizavala redovito.

Mnogi stari pretplatnici nisu namirili dug od prošle godine, pa ih uljudno molimo, da to čim prije učine.

Naš list živi samo od pretplate i njegovo izlaženje ovisi o savjesti pretplatnika.

Kome je teško poslati cijelogodišnju pretplatu od din 50.—, neka pošalje polugodišnju ili četvrtgodišnju.

Svima pretplatnicima poslali smo svojedobno ček. Ako su ga izgubili, a žele poslati pretplatu, neka na svojoj pošti zatraže novi ček i neka pošalju pretplatu na naš čekovni broj 36789.

Očekujemo od svih, da će učiniti svoju dužnost i da neće dozvoliti da egzistenca ovog našeg lijepog i potrebnog lista bude ugrožena.

Pretplatnici, — iskažite se, dokažite vašu svijest, manifestujte svoj stvarni patriotizam i političku zrelost.

Oganizovana aktivnost

SASTANAK JUGOSLAVENSKIH AKADEMIČARA IZ JULIJSKE KRAJINE U LJUBLJANI

U nedjelju 24. t. m. održan je zajednički sastanak »Istarskog akademskog kluba« iz Zagreba i »Kluba jug. primorskih akademikov iz Ljubljane«. — Od Istarskog akademskog kluba bilo je na tom sastanku 18 članova. — Akademikari iz Zagreba prisustvovali su u subotu 23. t. m. na zabavi »Družabni večer«.

Oba akademska kluba stoje u čvrstim međusobnim vezama svojim radom i istim idealima. — Ipak su od velike važnosti za učvršćenje tih veza i za upotpunjenje programa zajednički sastanci.

Sastanak otvorio je u ime sazivača kol. Slavoljub Ferjančič, predsjed. Kluba Jugoslavenskih primorskih akademikov. Nakon običnih formalnosti izabran je kol. Milan Čok, predsjed. Ist. ak. kluba, da predsjedava sastanku.

Dnevni red sadržao je referate: »O Deklankazu« (referira Istarski akad. klub Zagreb); »O Nemeih v Italiji« (referira klub jugoslavenskih primorskih akademikov Ljubljana) — U eventualijama raspravljalo se o zajedničkom radu akademikara iz Zagreba i Ljubljane.

Veliku je pažnju pobudio referat o Grecima iz Dodekaneza. Moramo priznati, da o njima nismo mnogo znali — naročito nije nam bila potanje poznata njihova historija. Istaknuta je sadržajna sporazuma Titoni — Venizelos od 29. jula 1919., te sporazum u Sevres-u od 22. jula 1920., kojim se Italija odriče svih prava nad otocima, koje drži u Egejskom moru — Iz referata razabire se, da je Dodekanez, i ako pravno grčki, u stvari pod talijanskom tiranijom muči muke kao i Julijska Krajina.

Referat o Tirolcima pod Italijom prikazao je hronološki redom sve važnije događaje i poslije ratne prilike u Južnom Tirolu.

Nadalje se raspravljalo o zajedničkom radu obih klubova. Na prvom mjestu govorilo se o statističkom biou, koji vodi Istarski akademski klub iz Zagreba. Sastanak je najobilniji stavio u dužnost kluba iz Ljubljane neka sakupi potrebne podatke barem o svojim članovima. Znamo kako veliku ulogu igra danas statistika u svim područjima nauke i života. — Isto i kod nas. Bez autentičnih statističkih podataka ne možemo ništa stvarno raditi.

Na drugom mjestu govorilo se o akademskoj ferijalnoj koloniji. Ist. akad. klub bio je već prošlih ferija na ljetovanju u Krku. Za iduće ferije htjeli bi proširiti koloniju s kolegama iz Ljubljane.

Akademski sastanak pozabavio se prijedpodnevnim sastankom delegata omladinskih društava, koji su ustanovili »Omladinski svet«. Taj »Svet« bio bi vrhovna instanca i savjetodavno tijelo omladinskih organizacija. Prema toj činjenici sastanak je uzeo ovo stanovište: »Mi priznajemo prijedpodnevnim sastankom samo kao poticaj za osnutak spomenutog »Sveta«, ali tražimo, da se isti konstituiru na široj i demokratskoj bazi. Inače je svako od akademskih društava potpuno samostalno u pitanju sveta«.

Spomenulo se kako trebamo s obzirom na današnje stanje i obzirom na naše prilike biti marljiviji i što redovitije svršavati ispite. Tu pada težina i odgovornost na pojedince i na klubove, da se stvori jedan mentalitet i čvrsta volja, kako bi akademikari i nakon diplome ostali u vezi s klubovima.

Iza toga predsjednik je zaključio sastanak.

Ovaj sastanak bio je sasvim tih i nimalo pompozan.

SASTANAK NAŠE OMLADINE U LJUBLJANI

O tom sastanku, koji je u Ljubljani održan prošle nedjelje, 24. o. m., nismo još dobili potpunog izvještaja. Dobit ćemo ga sigurno za drugi broj. U ovom broju donajmo samo izvještaj o sastanku studenata.

PRIPREDITEV DRUŠTVA »SOČE« U CELJU

Sočina komemoracija ob prilici petindvajsetletnice S. Gregoričeve smrti je lepo uspela. Velika dvorana Narodnega doma je bila polna. Na odru je visela slika S. Gregoriča, ki je bila okrašena z državno trobojnicom. Posodil nam jo je g. I. Možina, za kar se mu lepo zahvaljujemo. In ta slika je mnogo govorila! Spominjala nas je na Gregoričev planinski raj, prepojen z neštetiimi pravljicami in bajnimi sanjami. Ta raj pa se je danes spremenil v strahoto in grozno in tretina vseh naših bratov, pahnenih v nepopisno bedo, si kakor od muk obnemogla duša v vicah želi iz dušljivega prepađa na čisti zrak, na sonce, na svodobu! — Toliko goreče ljubezni in zvestobe do domovine in Slovanstva ni izražal še noben naš pesnik in zato ga po pravici lahko štejemo med najodličnejše sinove Majke Slave! On je bil naš učitelj, buditelj in prerok. In ko bi bil še živ, kako globoko in pretresujoče bi danes brnela njegova struna! — Ko bi človek mogel, bi navdahnul vse naše mlade pesnike, da bi ubrali Gregoričev pot — — — Tako misli so se vile v dušah poslušalcev in gledalcev in te misli so zresnile naše obaze v posebno in svečano pijeteto. Izvajanje programa je to razpoloženje še pojačalo.

Sočin odbor se prav tople zahvaljuje vsem, ki so že kakorkoli pripomogli do lepega uspeha. Posebno pa se zahvaljuje pevskim društvoma C. P. D. in K. P. D., našem mlademu umetniku na gosli, M. Viherju in njegovi virtuozni spremljevalki na glasoviru, g. M. Saneinovi, — deklamatorjem in deklamatoricam, g. S. S. darjevi, učenki Cergolovi in g. V. Luščku. Stud. phil. G. Močan je prav le po zapel par pesmi in spremljal ga je g. dr. Brglez. — G. Pregelj pa je spretno sledil na glasoviru deklamaciju g. S. darjeve. Tudi kvintet K. P. D. je zapel dve mični pesni. Pozabiti pa ne smemo krasnega govora profesorja, g. Fabijančiča, ki nas je s svojim mojstrenim nastopom naravnost očaral! Recitacija g. m. ph. Gradišnika pa je bila globoko umevana in dovršena. — Poslušalci so z burnim aplavzom nagrađali posamezne točke.

Tako smo v Celju komemorirali petindvajsetletnico smrti našega najpriljubljenjega pesnika in sledeč njegovemu naku smo čisti preostanek naklonili celjskim brezposlenim. U ostalem pa se S. Gregoriču izkazemo najbolj hvaležni s tem, da ga bomo posnemali v njegovi veliki in vzorni ljubezni do domovine in do Slovanstva, v katerem je ta prorok videl edino rešitev naših aspiracij! Saj je iz dna svoje plemenite in tople duše klical: Slovan na dan! — — — Kdaj se že resno zgane-mo? — — — Sočin odbor.

PREDAVANJE O ISTRI U BRODU NA SAVI

Novosadsko društvo »Istra« priredjuje zajedno sa društvom »Istra« u Brodu na Savi predavanje o kulturnom, historijskom i nacionalnom razvitku Istre, počevši od najstarijih vremena do danas. Predavanje će se održati u nedelju dne 31. januara, a glavni govornik bit će g. Marin Glavina, direktor Saveza Agrarnih zajednica u Novom Sadu. Slično predavanje održano je i u Novom Sadu dne 15. novembra 1931.

U vezi s tim predavanjem imala je nastupiti u Brodu sportska sekcija novosadske »Istre«, S. K. »Istra«, ali pošto nije došlo do sporazuma sa brodskim klubovima, to ova točka otpada.

G. Glavina, poznavalac historije Istre još od starih vremena i dobar poznavalac prilika u Istri, izazvao je svojim predavanjem u Novom Sadu veliki interes, pa se očekuje, da će i predavanje u Brodu biti odlično posjećeno, ne samo od naših Istrana, već i od mnogobrojnog rodoljubnog građanstva Broda. Neka zato braća u Brodu porade, da trud ne bude uzaludan. Svi naši ljudi, do posljednjega, staro i mlado, treba da tog dana budu na okupu.

Sa g. Glavinom putuje i sekretar novosadske »Istre« i još nekoi članovi u subotu 30. o. m. sa večernjim vozom.

To je prvi put, što dva naša bratska društva u međusobnoj saradnji nastupaju zajednički, pa je poželjno, da do ovakvih zajedničkih nastupa, a u cilju propagande naše mli i ideja dodje i između ostalih naših društava kojima udaljenost mjestu ne bi smetala, jer je to pravi put, da se kult Istre u javnosti raširi i propagira. O uspjehu »Istarskog dana« u Brodu donijet će Savezno glasilo izvještaj. — L.

PREDAVANJE O ZADRUGARSTVU U OMLADINSKOJ SEKCIJI DRUŠTVA »ISTRE«

U subotu naveče 23. o. m. održala je omladinska sekcija svoj prvi članski sastanak u novim prostorijama u Gajevoj ulici broj 28.

Na sastanku, koji je bio vrlo dobro posjećen govorio je g. dr. Vjekoslav Gortan, direktor Saveza seljačkih zadruga o zadrugarstvu. G. Dr. Gortan vrlo je lijepo i jasno pokazao, koji su razlozi naglali ljude, da su koncem prve polovice prošlog stoljeća počeli misliti, kako bi mogli malome čovjeku, seljaku i obrtniku, čiji su interesi počeli sve više stradavati zbog naglog razvoja velikog kapitala. U kasnijem razlaganju izložio je predavač strukturu različitih tipova zadruga. S pojačanim interesom bilo je saslušano predavanje g. dr. Gortana, kad se osvrnuo na naše bivše zadrugarstvo u Istri i Goričkoj. Aktuelnu notu zadobilo je predavanje zbog toga što je predavač govorio o osnutku »Jadranske štedionice«, koja će imati veliko značenje za naše šire emigrantske slojeve.

Ovo zanimljivo predavanje bilo je od početka do kraja saslušano sa živim interesom.

PREDAVANJE O DOBRILI NA PONGRAČEVOM.

U nedjelju, dne 24. o. m., priredjeno je u društvu »Istra« na Pongračevom (Zagreb, Lovranska ulica 16) predavanje o velikom istarskom preporoditelju biskupu Dobrili. Predavao je student Srećko Dobrila, pred brojnim članstvom, koje je s interesom pratilo predavanje. Istrani na Pongračevom priredjivat će od sada češće sastanke s predavanjima, jer opažaju, da će tako vršiti jedan dio društvenog programa, koji je vrlo važan.

»NANOS« — NOVO MLADINSKO EMIGRANTSKO DRUŠTVO U MARIBORU.

Te dni je ustanovila primorska mladina, ki se je doslej zbirala pod okriljem Narodne odbrane, prosvetno društvo »Nanos«, ki namerava zbrati v svoji sredi vse v Mariboru živeče mlade Primorce.

Naša kulturna kronika

Umrl je naš skladatelj Hrabroslav Vogrič

Dne 21. januara ob 7 uri je v Tolminu v Julijski Krajini za vedno zatisnil svoje oči slovenski glasbenik in narodnjak H. O. Vogrič. Pred štirimi leti ga je v Mariboru, kjer je bival od 1. 1920., zadela kap in je odtlej trajno bolehal. Lanskopomlad se je preselil iz Maribora k svoji sestri v Tolmin, kjer se je nadejal okrevanja, ali želja se mu ni izpolnila. Koncem minulega leta se mu je stanje poslabšalo in ga je sedaj smrt rešila trpljenja.

O pokojniku piše v ljubljanskem »Jutru« R. Pohar:

Pokojni Vogrič, ki je bil ne le na Goriškem, marveč tudi med tržaškimi Slovenci, med katerimi je dolga leta bival, obče znana, priljubljena in za tedanje, predvojno dobo našega narodnega življenja na Primorskem markantna osebnost. Pokojnik se je rodil 1. 1874. v Tolminu. Ze v otroških letih je kazal veliko veselje in nadarjenost za glasbo. To je opazil učitelj v Volčah. Anton Fajgelj, brat skladatelja Danila Fajglja, ki je nadarjenega dečka pričel poučevati v glasbi in teoriji. V tem pouku je kazal toliko uspeha, da je že leta 1889. odšel v orglarsko šolo v Ljubljani, ki jo je leta 1891. dovršil s prav dobrim uspehom in postal nato najprej župni organist v Tolminu. V svojem udejstovanju pa je bolj in bolj opazal, da mu za nadaljnji razvoj v glasbi ne zadošča ozki okvir cerkvenega službovanja. Zato je svoje mesto po štirih letih zapustil in sprejel 1. 1896. mesto pevovodje pri »Sokolu« v Gorici. S tem si je odprl pot za svoje nadaljnje delovanje. Leta 1897. se je preselil v Trst, kjer je prevzel mesto pevovodje in kapelnika pri pevskem društvu »Kolu«. Štiri leta kasneje je sprejel mesto štabnega organista v Mitrovici, kjer pa je ostal le kratko dobo, tako da je bil še istega leta kapelnik »Jadranske vile« na Sušaku. A tudi tam ga razmere niso zadovoljile. V letih 1902. in 1903. je bil zborovodja pevskega društva »Trebeviča« v Sarajevu. Vleklo pa ga je zopet nazaj med primorske rojake, in tako ga vidimo od leta 1904. do 1907. v njegovem najplodovitijem udejstovanju kot zborovodjo in kapelnika pevskega društva »Kola« v Trstu, »Hajdriha« na Proseku, »Zarje« v Rojšanu, »Zvonimira« v Rocolu in »Slovenskega pevskega društva« pri sv. Ivanu. Leta 1908. ga je pridobilo »Glasbeno društvo« v Puli za svojega kapelnika in je ostal tam dve leti. Od leta 1910. do 1913. je bolehal in bival v tej dobi po večini v Tolminu. Vendar pa je tudi tedaj uspešno podupiral prireditve tolminskega »Rokodelskega bralnega društva«. Spomladi leta 1914. je prevzel mesto kapelnika pri pevske društvih »Odjek« in »Rodoljub« v Zemunu in imel od tam trajne stike z Beogradom. Se isto leto pa je moral kot črnovojnik k vojakom, kjer je prebil svetovno vojno.

Po vojni je bil od leta 1920. do 1924. angažiran kot kapelnik v Narodnem gledališču v Mariboru. Kasneje je bil še zborovodja pri raznih manjših pevske društvih v Mariboru, vendar pa zanesljivega, stalnega zasluga ni več imel. Skrb za bodičnost ga je živčno izčepavala bolj in bolj dokler se mu srce ni umirilo v večnem snu in lega zdaj k počinku v rodni tolminski zemlji — kakor je to vedno želel!

Vogričovo življenje je bilo torej polno izprememb in valovanja. Z lepim uspehom se je v dobi svojega prosvetnega delovanja uveljavil tudi kot skladatelj. Uglasbil je veliko število mešanih in moških zborov in kupletov, precej jih je ostalo še v rokopisu. Posebno znani sta njegovi nagrađeni skladbi »Lahko noč« in iz poznije dobe »Ispremenjeno srce«. Izdal je 7 zvezkov »Slavjanske lires«, vsebujućih razne tamburaške partiture, nadalje »Secesijski album« z većjim številom mešanih in moških zborov. Uglasbil je tudi I. Štokovo veselo igro »Moč uniforme«, ki so jo prav zaradi njene prijetne glasbe radi uprizarjali na vseh većjih slovenskih podeželskih odrih, nadalje veseloigro »Zgrešeno nadstropje« in štiridejanski igrokaz svojega, v vojni padlega tolminskega rojaka Danila Devetaka »Lucifer«. Razen tega je vglasbil veliko balado za mešani zbor in orkestar »Pri kolovratu« (»Lunin svit«), ki se je z velikim uspehom izvajala v Trstu in v Puli, in pravljieno igro »Zlatna bajka«.

Prav ob zaključku njegovega najvećjega in najpomembnejšega izvirnega dela, spevoigre »Prvi maj«, pa ga je zajela bolezen, ki mu je onemogućila konec njegove partiturne čistopisa. Po vsem pričakovanju pa bo najbrž še tekot tega leta — žal že po smrti skladatelja — oživela spomin nanj.

Himna »Jadranske Straže« od Katalinića i Gervais-a. — Centralni odbor Jadranske Straže je nedavno raspisao natječaj za društveni himnu. U konkuru za tečaj pobedio je naš Rikard Katalinić Jeretov. Zatim je raspisan konkurz za glazbu na Katalinićeve stihove. Do utvrđenoga roka stiglo je 28 radova. Jury je bio sastavljen od poznatih muzičara, direktora zagrebačke opere Baranovića i dirigenta Sachsa i Gotovea. Ovaj jury je ispitao sve radnje i jednoglasno donio zaključak da se usvoji rad pod lozinkom »Sunce«. Izvršni odbor JS (dne 21. januara) je otvorio konkurs sa ovom lozinkom, te je nagradu od 3000 dinara dodijelio autoru Arturu

Gervaisu, poznatom našem skladatelju, rodom iz Liburije. Tako je, eto, izišlo, da su autori i stihova i glazbe za himnu naših zemljaci, Istrani. A i potrebno je, da Jadranska Straža u svojoj himni ima elemente naše duše, pečat naših čekanja i trag našeg vjerovanja.

19 februara ove godine navršava se 10-godišnjica osnutka Jadranske Straže. Toga dana godine 1922 osnovana je ova nacionalna organizacija na javnom zboru u Splitu. Proslava će se obaviti matinejom u općinskom kazalištu, zbor će otvoriti pretsjednik Jadranske Straže predavanjem, a zatim će muzički dio izvesti omladina Jadranske Straže. Zbor od stotinu omladinaca izvest će pored ostaloga po prvi puta himnu Jadranske Straže, koja je nagrađena kod natjecanja.

»Mladi Stražar« biskupu Dobrili. — Glasilo podmlatka »Jadranske Straže«, koji izlazi u Splitu u redakciji Rikarda Katalinića Jeretova i Viktora Cara Emina, u svom posljednjem broju donajsa članak o biskupu Dobrili od Cara Emina i sliku istarskog preporoditelja.

Ilustrovana revija »Svijet«, koja izlazi u Zagrebu, u svom broju od 23. januara donosi na unutrašnjoj naslovnoj strani veliku sliku biskupa Dobrile, a zatim članak o Dobrili sa slikom rodne kuće i jednim faksimilom Dobriličinog pisma upućenog Karabaiću, u kojem govori o osnivanju »Naše Sloge«.

Izdanja Društva Sv. Mohora za Istru. Društvo Sv. Mohora, koje izdaje u Trstu knjige za Hrvate u Istri, izdalo je za godinu 1932. ove knjige:

1. »Danica« koledar za 1932. (8. godišće, 160 stranica). U sadržaju ima pripovijesti, članaka, pjesama i slika. 2. »Izabrane pripovijetke«, knjiga na 110 stranica, sa tri pripovijesti: »Naša bakica« od Vjenceslava Novaka, »Jezero« od Narcisa Jenka i »Trnova Ružica« od Peraulta. 3. »Idimo za Isusom« knjiga kršćanskog nauka, koju je napisao Ivan Pavić (96 str.) knjige se mogu dobiti u Zagrebu kod Jeronimskog književnog društva za 25 dinara sve tri.

Premijera Matičičeve drame. — Dne 10. januara davala se je u Mostama (Slovenija) po prvi put drama »Grunt« od našeg književnika Matičiča. Premijera je prošla s velikim uspjehom.

Slike iz naših erkava u Julijskoj Krajini izazivlju pažnju na svjetskim izložbama. — Ljubljanski »Slovenec« donajsa: Umetnička šola »Beato Angelico« v Milanu je priredila pod papeževim pokroviteljstvom mednarodno razstavo religiozne umetnosti. Razsodišće, je zelo strogo postopalo. Razstave so se udeležili oblikoći umetniki iz Avstrije, Madžarske, Nemčije, Sviece Francije, Nizozemske in Angleške. Na povabilo prirediteljev se je udeležil razstave kot edini predstavnik Jugoslavije tudi gosp. Tone Kralj iz Ljubljane. Razstavil je fotografije stenskega križevnega pota iz katinarske cerkve v Trstu, veliko risbo »Golgotas«, reproducirano lani v »Domu in Svetu«, naert za poslikanje notranjosti kupole v Vrtojbi pri Gorici, tri grafične liste, predstavljajoće Jezusovo življenje in relief sv. Frančiška v lesu. Dela Toneta Kralja so že na dan otvoritve vzbudila veliko pozornost. Razstavna revija, ki je sedaj izšla, prinaša med najboljšimi razstavnimi deli tudi grafični list Toneta Kralja, predstavljajoće Jezusovo rojstvo. Prireditelji poudarjajo v reviji k temu listu, da je vzbudil po svoji mistiki veliko senzacijo«.

Glonarjev »Poučni slovar« i mi. — U Ljubljani je izišao prvi svezak »Poučnega slovarja«, koji ureduje poznati slovenski književnik Joža Glonar. To je jedna vrst slovenske enciklopedije. U prvom djelu obuhvaćen je na 600 stranica materijal od slova A do K. Čitavo djelo plaća se u 22 obroka po 50 dinara. Bit će to jedno lijepo reprezentativno djelo. Koliko smo mogli razabrati iz reklamnog arka, na kojem je otisnuta samo jedna stranica iz »Slovarja«, Julijsku krajinu nije Glonar zaboravio, nego je obradjuje s jednakom pažnjom kao i Sloveniju, i to ne samo slovensku Julijsku Krajinu, nego i hrvatsku. Na toj jednoj stranici našli smo, na primjer, tumačenja za naša mjesta: Krgišće u Goričkoj, Kringu, Krištani i Kriktočići u Istri.

»Slovenska misa« od Fr. Venturinija na uspomenu bazićkih žrtava. — Izlišo je to novo djelo našeg agilnog zborovodje i nacionalnog borca Fr. Venturini. U izdanju pjevačkog zbora ljubljanske emigrantske organizacije »Tabor«. Misa je za miješoviti zbor. Autor je posvetio misu svojim bivšim učenicima Bidovec, Marušiću, Milošu i Valentiću, te je bila pjevana lani na misi zadušnici za mućenike od »Tabora« pod Venturinijevim vodstvom. Biskupski ordinarijat u Ljubljani je dozvolio štampanje te mise. Ljubljanski »Slovenec« piše o Venturinijevoj misi:

»Maša je složena u vseh delih: Pristop, Slava, vera, svet, Blagoslovljen, Jagnje božje. Petje je oprto na nekaterih mestih iz oblatinimi orglami, je vseskozi homofonska, zmerna i v ritmu i v harmoniji. Dobre učinke bodo dosegle večkratne stopnjave istega motiva, menjajoće se i v glasovih i v harmonijah. V maši leži težišče bolj melodiji kot v harmoniji ki je vseskozi preprosta. Priporočamo je zborom«.

Situacija fašističke Italije

PRED VELIKIM PROMJENAMA U FAŠISTIČKOJ VLADI?

Prilike, koje danas vladaju u Italiji, veoma zabrinjuju Mussolinija. On smišlja sve moguće, kako bi se ojačao, da bi se s teškim okolnostima mogao boriti i kako bi svojem režimu produžio život. Postoji naime opasnost, da ga ekonomska kriza, te s njom u vezi i politička kriza, koja se osjeća ne samo u nefašističkim nego i u fašističkim redovima — slomi. U svrhu obrane od opasnosti, koja fašističkom režimu ozbiljno prijeti, Mussolini je izvršio i promijene u vrhovnom vodstvu fašističke stranke, te je na mjesto Giuratiija postavio Staracca, a u vezi s time reorganizira se stranka po čitavoj Italiji. Sad bi imala biti na redu rekonstrukcija i same vlade.

Odmah, kad je smijenjen Giurati bilo se počelo govoriti, da će Mussolini izmijeniti i vladu. Taj glas prihvatila je i skoro čitava svjetska štampa. U mnogim stranim novinama iznašla su se čak i imena onih ministara, koji bi imali ispasti iz vlade i onih lica, koja bi ih imala zamijeniti. Čak je i uvaženi francuski list »Temps« polu-službeni organ francuskog ministarstva vanjskih poslova, u svojim dopisima iz Rima naglašavao, da će »duce« rekonstruirati svoj kabinet i to ne samo zato, da bi došli neki hijerarhe, koji čekaju položaj, na red, nego zato, jer je uslijed političkih prilika na to prisiljen. Isto je tako pisao i najugledniji engleski list »Times«, koji je pro-rucio da će novi kabinet biti sastavljen od samih šest ministara.

Ali baš dok se je tako u štampi pisalo, nenadano je u Milanu umro »duceov« brat Arnaldo. To je unijelo zabunu u Mussolinijeve planove. Nekoji su listovi isticali, da ga je ta smrt zbunila najviše zato, jer je Arnaldo bio poslovan čovjek, jer je zastupao »Duca« u raznim poduzećima, gdje je za čitavu familiju — grabio ...

Prošao je mjesec dana po Arnaldovoj smrti i sad se je opet počelo govoriti o promijenama u Mussolinijevom kabinetu. Antifašistički informacijski buletin »Italia«, koji izlazi u Parizu na francuskom jeziku, a tako i tjednik »Liberta« donasaju dopis iz Rima, u kojem je rečeno:

Mussolini doista misli rekonstruirati vladu, ali ga u tome sprečavaju njegovi saradnici. Lako bi bilo izbaciti iz vlade ministra pravde (!) Rocca, ministra financija Moconija i slične, ali kako riješiti se Ciana i Balba?

Za Ciana je Mussolini ipak nešto izmislio. Nedavno su se fuzionirale genoveška i tršćanska parobrodarska društva u novo društvo »Italia« sa sjedištem u Genovi. Mussolini kani ministra saobraćaja Ciana imenovati vodjom tog novog poduzeća, da tako zadovolji tog čovjeka, koji ima velik apetit.

Ministra avijacije Balba »duce« misli eliminirati tako, što će fuzionirati u jedno samo ministarstvo tri ministarstva, i to rata, mornarice i avijacije. Ta namjera naišla je ipak na poteškoće razne naravi. U prvom redu mornarica ne želi, zbog starih protivstina, da predje pod jedno ministarstvo s kopnenom vojskom. Za to sjeđinjeno ratno ministarstvo predviđao se kao ministar general Badoglio, onaj, koji je u svoje vrijeme rekao, da je mogao, ako je htio sa par mitraljeza raspršiti Pohod na Rim. Badoglia je op svoj prilici predložio kralj, ali Mussoliniju nije to najugodnije. Mussolini želi za ratnog ministra postaviti sadanjen ministra kolonija i kvadrantmira generala De Bona, ali u vojničkim krugovima nisu s njim zadovoljni. Govori se nadalje, da bi za ministra rata imao biti postavljen general Grazioli, ili general San Marzano, koji su dobro vidjeli kod kralja. Ali njihova imena nisu dovoljno jaka, da bi se zaprepastio i umirio Balbo. Nezna se, ko će zapravo biti izabran.

Što se tiče ministarstva vanjskih poslova Grandi bi morao biti maknut, jer je svojim putovanjem u Ameriku razočarao Mussolinija. Ministarstvo vanjskih poslova imao bi preuzeti sam Mussolini. Budući on ne ide iz Italije, to bi u Ženevi Italiju zastupao Scialoja ili Schanzer, koji je ministar vanjskih poslova pod starim režimom. (Na zasjedanju Savjeta Lige Naroda, koji je ovih dana otvoreno u Ženevi, Italiji ne zastupa Grandi, nego ministar na raspoloženju Rosso. Op. Ured.)

Za ministra financija nezna se ko će biti postavljen. Tražilo se je Paratora. On nije htio primiti, ne zato, jer ne osjeća fašistički, nego zato, jer se boji, da u blagajnama ima ogromnih manjaka. Beneduce je također odbio, jer voli biti delegat Italije i predsjednik stručnjaka kod međunarodne banke u Baselu, nego fašistički ministar financija. Tumedel i neki drugi fašistički finansijeri nisu za ovaj momenat najpodesniji.

Računa se, da će ipak, uza sve poteškoće rekonstrukcija u najskorije vrijeme biti izvedena. Rocca, ministar pravde uredio je u svom kabinetu sve, te se opazila, da je spreman na — odlazak. Sam od svoje volje sigurno ne bi išao. Razumije se, kako će svo biti izvedeno, to niko ne može sa sigurnošću predviđati.

Ali događaju se još nekoje interesantne stvari. U mnogim provincijama, prefekti su poslali audijencije kod Mussolinija, pozvali u prefekturu ličnosti, koje su se isticalle u politici prije fašizma i koje se rod fašizmom utežu, da se bave politikom.

Tim su ljudima ponudjene časti i u mnogo slučajeva podeštatska mjesta u glavnim gradovima provincija, — mjesta, koja su se do sada davala samo najvjernijim fašistima. Skoro od svih dobili su prefekti negativne odgovore.

U vezi s novim kursom spominje se, da će i Federzoni, predsjednik Senata, biti maknut i da će biti imenovan poslanik u Washingtonu. Između Federzonija i Mussolinija izbile su velike nesuglasice. On vodi partiju bivših nacionalista u fašizmu. Nekim svojim prijateljima Federzoni savjetuje, neka se strpe i neka progutaju i gorčine — »jer — kaže — naša ura je blizu!«

Iz svega ovoga sasvim je jasno, da su u fašističkoj Italiji prilike doista zamršene i zaostrene. Možda ćemo već u najskorije vrijeme biti svjedoci ozbiljnih događaja.

CIFRE, KOJE NAJBOLJE PRIKAZUJU EKONOMSKE PRILIKE ITALIJE.

Opadanje porodjaja, porast smrti — znak bijede ... Prema službenim podacima, koje donasla »Gazzetta Ufficiale« od 21. januara, vidimo, da je u Italiji u opadanju broj porodjaja, a da raste broj smrti. To je znak, koji se javlja uvijek, kad talijanski narod, koji se inače jako množi, pane u veliku bijedu. U mjesecu decembru rodjeno je u Italiji 78.345 djece. U mjesecu novembru rodilo se je 79.655 djece. U čitavoj godini 1931. rodilo se je u Italiji 1 milijun 18.177 djece, to jest 75.273 djece manje nego u godini 1930, kad se je rodilo 1.093.450 djece. Godine 1931. rodilo se je na svakih 1000 stanovnika 27.7 djece, 1929 je promille iznosio 25.6. — U decembru 1931. broj smrti iznosio je 55.240, dok je u novembru umrlo samo 33.860 ljudi, u decembru 1930. 51.815, a u decembru 1929. još manje, to jest 50.089. Treba istaknuti, da je i lani i preklani bila zima jača nego ove godine, ali ove godine uza svu blagu zimu umire više ljudi. Kako raste bijeda, tako se povećava i broj smrti. U godini 1931. bilo je u čitavoj Italiji 601.668 smrtnih slučajeva, dok ih je u godini 1930. bilo samo 573.863. U godini 1930. bila je razlika između broja mrtvih i rođenih 519.587, to znači, da je za toliko broj talijanskog pučanstva porasao. U prošloj godini talijansko je pučanstvo poraslo samo za 416.599 stanovnika. — Pao je i broj novih brakova. U decembru 1931. obavljena su 24.543 nova vjenčanja, dok ih je u decembru 1930. obavljeno 26.845. U čitavoj 1931. godini obavljeno je u Italiji 271.035 vjenčanja, a u 1930. — 301.480. Talijani sve manje stupaju u brak, jer je život sve teži i nesnosniji u prilikama pod fašizmom.

Broj nezaposlenih raste ... Prema izvještaju državne »Cassa nazionale per le assicurazioni sociali« broj nezaposlenih na dan 31. decembra 1931. iznosio je 892.321. Koncem decembra 1930. taj je broj iznosio 642.169.

Cifre o produkciji katastrofalno padaju. Prema službenim podacima, koje donasla »Gazzetta Ufficiale« — produkcija kovanog željeza u čitavoj Italiji iznosila je u mjesecu novembru 1931. 105.077 tona, dok je u novembru 1930. iznosila 124.549 tona. U prvih 11 mjeseci 1931. produkcija kovanog željeza iznosila je 1.253.607 tona, dok je u prvih 11 mjeseci 1930. iznosila 1.531.365 tona. — Produkcija lijevanog željeza pala je također. Pala je i produkcija čelika. I ostale industrije padaju u produkciji, pa je tako cementa proizvedeno 1931. 28.897.074 tona (1930 — 32.657.831 tonu), a superfosfata 7.447.973 tona (1930 — 12.901.875). — Pala je i produkcija električne struje. U Italiji je u novembru 1931. proizvedeno 825.592.000 kilovata struje, dok je u oktobru proizvodnja iznosila 851.152.000 kilovata. U prvih 11 mjeseci ove godine produkcija struje bila je manja nego lani u isto vrijeme za 243.886.000 kilovata.

Saobraćaj kopnom i morem također pada. — Prema podacima generalne direkcije željeznica u Italiji, sveukupan promet robe na željeznicama iznosio je u decembru 1931. tona 3.185.536, dok je promet u decembru iznosio 3.509.016 tona. Kroz čitavu godinu 1931. ukraeno je na talijanskim željeznicama za privatnike 44.190.912 tona robe, dok je taj promet u g. 1930. iznosio 53.599.249 tona. — Promet u talijanskim lukama iznosio je godine 1931. 32.430.836 tona, a 1930. 35.626.722 tona.

Broj stečajeva i protestiranih mjenica užasno visok ... U mjesecu decembru 1931. bila su prema fašističkoj službenoj statistici u Italiji 982 stečaja, dok ih je u decembru 1930. bilo 870. Broj malih stečajeva u decembru 1931. iznosio je 494, a u decembru 1930. 228. — U decembru 1931. bilo je u Italiji protestirano 102.514 dospjelih, neplaćenih mjenica, a u decembru 1930. samo 89. 625. I po tome se vidi koliko su se prilike u samoj jednoj godini pogoršale.

U Valdagno kod Vicenze devastirano je sjedište fašja. — Pred nekoliko dana eksplodirala je u Valdagno kod Vicenze jedna bomba, koja je devastirala tamošnje sjedište fašja. Opće je mišljenje, da je to izvršeno od antifašista u znak nezadovoljstva. Narod je u tom kraju ispravljen od gladi i terora. U fašističkim je redovima zavladao panika i mnogi su od straha napustili Valdagno. Uhapšeno je mnogo građana poznatih antifašista. Na sve je građane raspisan jedan namet za izgradnju novog sjedišta fašja.

Eksplodira u Parmi. — Prošlih je dana u Parmi eksplodirao jedan pakleni stroj.

Detonacija je bila strašna. To se je dogodilo u Via Vittorio Emanuele, u zoni, gdje se nalazi više fašističkih sjedišta. Oštećene su neke zgrade.

U Cirenaiki rat još traje. Kolonije u Africi zadaju fašizmu velike brige. Već godinama najavljuje se — pobjeda, a ipak po nekoliko puta u godinama čitamo u novinama izvještaje o novim borbama. Ovih dana donijele su fašističke novine izvještaj, da je u Cirenaiki u borbi s ustašama palo 6 ustaša mrtvih, a 41 je uhvaćen. Razumije se, novine ne javljaju, koliko je talijanskih vojnika palo i koliko su ih ustaše zarobili.

Život i umiranje na paklenim otocima. Prema jednom tajnom letaku, koji kruži Italijom saznajemo, da je u jednoj godini na otoku Lipari među konfiniranim konstatirano 117 novih slučajeva tuberkuloze, 43 slučajeva ranjenih od strane milicije, 4 samoubojstva, 37 slučajeva ludila, 3 umorstva (sigurno od strane milicije). Od 500 konfiniranih na Liparima 107, ih je iskustlo kaznu tamnice, zbog nepoštivanja discipline, i to od 3 do 10 mjeseci. Među konfiniranim vlada glad. Svaki konfinirani prima od države 5 lira potpore, i nikakvu drugu potporu od nikoga ne smije primiti.

Nemiri na Siciliji. — Na imanju Capofeto kod Trapani izbili su oštri incidenti između seljaka i milicionera. Seljaci osiromašeni porezima i fašističkim nametima, odustali su od rada i nisu htjeli da silu na zemlji, koju imaju u najam. Zato je došlo do sukoba. Osim velike čete milicionera u okolici Trapani ima veliki broj karabinjera i agenata, koji su spremni na napad, ako dođe do ustanka seljaka.

Antifašistička propaganda u kinematografima. Kvestura u Milanu je zabranila prikazivanje filmova u kinematografu San Carlo, jer se je opetovano dogodilo u tom kinu, da su za vrijeme pretstave među publiku bile bačene velike količine antifašističkih letaka.

Čime se Mussolini bavi u ovim teškim danima ... Na predlog fašističke fedracije transporta Mussolini je naredio, da se u Italiji od sada unapred šoferi ne smiju zvati šofer, nego »antista«, zato, jer šofer nije čisto talijanska riječ. Jedan antifašistički list donasla tu vijest pod naslovom »Mjere za suzbijanje krize«.

Fašizam se boji antifašističkih napisa prijetnja. Talijanski poslanik u Bernu (Švicarska) uložio je kod švicarske vlade protest, jer se u toaletnim kabinetima (vulgo: zahodima) vlakova, koji putuju između Švicarske i Italije, sve češće nalaze napisi antifašističkog karaktera. Direkcija švicarskih željeznica morat će sada uvesti strogu kontrolu u vlakovima prije prelaza u Italiju, da nebi koji napis prešao granicu. O, silan je taj Impero Romano!

Gladni i nezaposleni se osvećuju. — Očaj gladnih nezaposlenih počinje da se manifestuje u naročitim oblicima. U Ponte di Barbarano kod Vicenze nezaposleni su zapalili Villu cavaliera Giuseppe Vincentija, koji je u svoje vrijeme vodio fašističke bande i terorizirao narod. Požar je villu sasvim uništio, i Vincentini je jedva spasio sebe i familiju.

Tragičan svršetak jednog antifašističkog emigranta. U Baricelli kod Bologne bio je umoren od fašista radnik Oreste Bornelli. Bornelli je mnogo pretrpio od fašizma. Bio je ranjen, mučen i zatvoren. Godine 1930. dobio je ipak putnicu i otišao u Francusku. Učestvovao je u antifašistikom pokretu. Radio je kao zidar. Nedavno se je vratio u Italiju za kraće vrijeme da vidi familiju. Bio je uhapšen i zatvoren. Jednog lijepog dana njegova je familija bila obavještena, da se je Bornelli objesio u svojoj ćeliji ... Tajno je bio pokopan od tamničara bez znanja familije.

Nemiri u Pugliama. — Ekonomska kriza izazvala je na raznim stranama Italije pučanstvo na otpor, pa tako su počele ozbiljno da se miču i Puglie. Tamo je u nekoliko mjesta došlo do nemira i demonstracija pred općinama. U Barletti je prilikom takve jedne demonstracije došla protiv demonstranata na ulicu milicija, a za njom i vojska. Interesantno je, da je tom prilikom došlo do incidenta između vojske i milicije, zato jer je jedan vojnik pješadije pucao u jednog milicionera i teško ga ranio.

Polugodišnja bilanca političkih procesa u Italiji. — U drugoj polovici godine 1931. Specijalni Tribunal je funkcionirao veoma živo. Prema broju procesa i godina podjele kazne vidi se, da taj fašistički sud ima velikih zasluga za fašizam i da je njegova djelatnost doista plodna. U pola godine bilo je pred Specijalnim Tribunalom 39 procesa. U tim procesima je bilo 274 optuženih. Bez kazne je prošlo 65 njih. Osuđenih je bilo 209 na 865 godina, 9 mjeseci i 4 dana. Od tih procesa u drugoj polovici 1931. otpada na Julijsku Krajinu 6 procesa sa 70 osuđenih na 307 godina tamnice. Na Emiliju otpada 6 procesa sa 51 osuđenih na 167 godina tamnice. Na Lombardiju otpada 5 procesa sa 36 osuđenih na 210 godina tamnice. Na Piemont otpada 4 procesa sa 37 osuđenih na 133 godine tamnice itd. — Osim Specijalnog Tribunala vodili su i obični sudovi mnoge političke procese. Pred običnim sudovima bilo je 12 političkih procesa sa 335 optuženih, od kojih je 117 riješenih, a 218 osuđenih na 1034 godine zatvora. Ukupno su Specijalni Tribunal i obični sudovi vodili 51 politički proces na kojima je bilo 609 osuđenih, od kojih je 182 riješenih, a

osuđenih 427 na 1899 godina 9 mjeseci i 20 dana tamnice. Ne treba naglašavati, da su i oni »riješeni« — osuđeni, jer se obično događa, da ovi mjesta na slobodu moraju u konfinaciju. — Naročito upadaju u oči velike cifre u Julijskoj Krajini. Te cifre nipošto ne govore o uspjehu fašističke asimilacione politike.

ŽIVLJENJSKE RAZMERE KMETOV U ITALIJI.

Državna zveza fašistovskih kmečkih sindikatov je u treh letih nabrala zelo dragoceno gradivo o življenjskih razmerah kmeta v raznih pokrajinah Italije in ga objavila v dokaj obsežni knjigi pod uredništvom prof. Al. Ciuffolinija in z uvodom poslanca L. Razze.*) Že zbiranje tozadevnega gradiva je hvalevredno početje, ki bi zaslužilo pomenjanje tudi pri nas z enotnega vidika za vso državo. Nabiratelji, ki so bili po večini voditelji kmetijskih sindikatov ali kmetijskih potujočih šol, so morali odgovoriti na 47 konkretnih vprašanj, ki so se nanašala pred vsem na kmetске domove in hleve, na prahrano in obleko, na zdravstvo in umrljivost, na duševno in moralno življenje na gospodarske prilike in na beg z dežele v mesta in tujino.

Knjiga pa ima še neko posebno prednost. Je prava bela vrana med fašistovskimi publikacijami. Kajti kljub temu, da so zbiratelji očitno tu pa tam olepšali dejanski položaj ali so, posebno glede krajev, kjer biva naš kmet, bili hoteli ali nehoti pristranski in površni, veje iz knjige vpravo surova odkritosrčnost. Je pa tudi potrebna, kajti podatki naj rabiyo za izboljšanje življenjskih razmer na kmetih. Na drugi strani pa se lahko fašistovski voditelji odvalili vso krivdo na prejšnje vlade, ne da bi se imeli bati odgovora. Pri tem pa so pozabili, da štejejo že osmo leto fašistovske ere.

Že sama vsebina govori toliko in tako jasno, da ni treba ne dodatkov ne komentarja. Morda se bo zdela oblika knjige nekoliko enolična, vendarle sledi čitatelj z vse budnostjo podatkom vseh 92 provinc, ki tvorijo sedanjo Italijo, in še splošnemu pregledu na koncu knjige. Pri provinci Materi v Basilicati pa se mora ustaviti.

Kakor skoro po vsej južni Italiji in na Siciliji bivajo kmetje tudi v tej pokrajini po večini v trgih in mestih, bodisi, da je življenje na deželi iz zdravstvenih ozirov nemogoče, ali da se držijo strogo konservativno običajev svojih prednikov, ki so morali bivati v mestih iz strahu pred Saraceni. Največ teh kmetov biva v glavnem mestu Materi, ki je sedež prefekture in vseh pokrajinskih uradov. O njih naj govori knjiga sama:

»... kmečko prebivalstvo, ki biva v glavnem mestu, je nastanjeno v številnih duplinah (knjiga jih imenuje caverne in stamberole), izkopanih v živo skalo na stenah takozvanega »Sasso« (Kamna), in sicer v več vzporednih vrstah kakor stanice v savtju.

»Sasso« sestoji iz dveh ogromnih skalnatih kupov, ki spominjajo po obliki na skodelici, ki se stikata z robovoma. Na stenah teh skodelic so vse naokoli izkopane dupline druge poleg druge v več vzporednih nadstropjih. Nad oboki jam v prvem nadstropju je isklesana pot do drugega nadstropja. Če prerežeš to pot, ki se vzpenja ob skalnati steni, imaš na strani proti hribu vhode v dupline drugega nadstropja. Na drugi strani, proti dolini, pa dolgo vrsto zakajenih dimnikov — ki govorijo o ognjiščih in kuhinjah v spodnjih jamah. Od spredaj spominja Kamen s svojimi številnimi jaskimi vhodi na čudno pošast s tisočimi očesnimi votlinami v katerih pa biva in se kreta veliko število kmečkega prebivalstva.

V te dupline prodirata zrak in svetloba le skozi vrata tako da sta prezračenje in razsvetljava silno pomanjkljiva, to pa temu bolj, ker to kmečko prebivalstvo bodisi iz ubožstva ali iz drugih vzrokov ne rabi umetne razsvetljave.

Največkrat obsega duplina le en prostor, ki rabi hkratu kot kuhinja in spalnica ...

Slika je popolnejša, če dodamo, da so stranišča docela neznana; kakor sicer sploh na vsej južni in skoro po vsej srednji Italiji. Knjiga to mirno prizna tudi v primerih, kjer kmetje bivajo v mestih, in čisto nedolžno poroča, da opravljajo ženske in moški svojo potrebo na prostem.

Pomisli! moramo še, da so bili že od prejšnjih vlad za Basilicato izdani posebni zakoni za izboljšanje življenjskih razmer in da je bil v to svrhu celo postavljen poseben državni komisar.

Napačno pa bi bilo misliti, da so tako žalostne razmere le v Materi. V Potenzi bivajo kmetje v podzemeljskih luknjah, brez oken in dimnika, tako je edini prostor, ki je hkratu kuhinja in spalnica, ves okajen od ognjišča ki stoji v sredini.

Nič boljše niso razmere v tako zvanih »bassia« in »soffana« v barski pokrajini. V provinci Cambrasso kjer žive še potomci nekdanjih hrvaških pribežnikov, so srečujejo pogostoma tako zvani »paglia«, to so kmetški domovi, zgrajeni iz lesa in slame.

V Coceni in Reggio di Calabria so domovi zgrajeni iz ilovice in vejevja ali slame. Naivečkrat obsegajo le en prostor. Če je večji, je razdeljen v več delov z lesenimi pregradami kakor naši kurniki in še ta je brez oken. Upoštevajmo še skrajno nesnago in slika je popolna.

*) Indagini sulle condizioni di vita dei contadini italiani.

Jasno je, da v takšnih razmerah ne more biti besede o kakšnem duševnem življenju. Radi tega se tudi ne smemo čuditi velikemu številu analfabetov, ki se krije tu pa tam celo s številom prebivalstva. Pitanje knjig je radi tega docela neznano, le mladina čita morda kakšen roman ali zabavno povest in kakšen izobraženejši domačin politični ali strokovni list. Žalostno pa je dejstvo, da tudi bližnja bodočnost ne bo prinesla spremembe na boljše. Kajti slike o šolstvu, kakršne podaja knjiga, so silno temne. Velikokrat manjkajo šole, kakor v pokrajinah Bari, Foggia in Trapani, ali pa so preredko poseljene, tako da ne morejo otroci do njih, kakor v Salernu. Toda tudi tam, kjer obstojijo, je obisk vse prej nego dovoljen, zlasti v poletnih mesecih, ko morajo otroci s starši na delo. Naposled pa se celo ta nepovoljni obisk nanaša le na manjše število otrok, ki sploh obiskuje šolo; kajti večina se še vedno odteguje šolski obveznosti, in to celo v mestih.

Nekoliko boljše so razmere na šolskem polju v srednji in severni Italiji, slične, če ne celo slabše pa morajo biti na Sardiniji. Knjiga o tem previdno molči.

Spričo takšnih razmer so poročila o pokrajinah, kjer biva naš kmet vprav sijajna, zlasti glede šolskega obiska in sicer celo po preztvorjeni sliki, ki jo podaja knjiga. Tako pravi n. pr., da srečaš v vsej Tržaški pokrajini povsod stranišča razen v... Postojnskem okolišu. Tudi izveš iz knjige, da čita kmetje te pokrajine, ki so izključno slovenske narodnosti, politične dnevnike. Pa ne morda »Piccola« ali »Popola di Trieste«? Gotovo se nanaša ta ugotovitev še na čas, ko je smela izhajati »Edinost«. Enako nam zna knjiga poročati, da je čitanje knjig med kmečkim prebivalstvom dokaj redka priklazen. Rade volje ji to verjamemo, če misli čitanje italijanskih knjig. Če pa misli na čitanje sploh, potem so se poročevalci hudo zmotili: gotovo so jim slovenski kmetje zatajili slovenske knjige. Saj je samo v zadnjem letu izšlo v Trstu in Gorici preko 150 tisoč slovenskih in hrvaških knjig, ki so kljub vsem zaprekam našle pot do slovenskega in hrvaškega čitatelja, ki je po ogromni večini kmečkemu stanu.

Zaključek, ki se lahko napravi iz tega primerjanja, leži na dlani. Radi tega naj ostane v peresu, enako tudi nauk, ki iz njega sledi.

L. Č.

ISTRA U MODERNOJ POEZIJI

Opatija

Gdje sada crnci u bluesu buče,
bile su masline i krotke čakavske šume.

Jelkin bosiljak se koči u kineskom loncu,
Mary nosi krunu na ošišanoj kosi.

Učka je stara majka,
na njezinom krilu igrano tennis.

Teška rodoljubiva vojska, naša se sreća
stežu od uglačanih košulja.

Boy, spustite zavjese, zagušite buru!
Jazza, sopila i balalajka.

Mis Stanhire čita sa lornjonom
glagoliceu.

Ante Bonifačić

Tudi sv. Savo so oskrunili

Ob obletnici.

Prečital sem z velikim zanimanjem knjigo Fr. Barbalica o »Vjerski slobodi« v naši nesrečni Julijski Krajini. Prav hvaležni moramo biti marljivemu pisatelju da je z velikim trudom in skrbjo zbral toliko našega gorja in toliko laške sramote izvršene po katoliških cerkvah. Kdor to prečita razume da je preganjanje slovenskih in hrvatskih duhovnikov pod Italijo popolnoma slično preganjanju katoličanov v Mehiki, kakor je to jako umestno primerjal zagrebški nadbiskup v svoji znameniti poslanici.

Doživel sem pa dogodek v Trstu, ki je dokazal kako Italijani tudi svetinje pravoslavne cerkve onečaščajajo. Bilo je menda leta 1920, ko smo bili Slovenci in Hrvatje v Trstu povabljeni kot pratje na vsakoletno proslavo Sv. Save dne 27. januarja v srbsko pravoslavno šolo. Po cerkveni slovesnosti se je vršila v lepo okinčani šolski dvorani v 1. nadstropju palače na kanalu slavnostna prireditev z petjem, nagovorom in deklamacijami otrok, kateremu je imelo slediti, kakor vsako leto tradicionalno pogoščenje.

Dvorana je bila nabito polna in ravno je končal koncertni program kad vstopijo nekateri tuji mladeniči z palicami, ki so kmalu pokazali s svojim drznim nastopanjem da hočejo motiti slavnost. Nekateri gospodov so jih skušali na lep način spraviti z ozirom na mnoge prisotne otroke in gospe, dočim so mlajši bili pripravljeni da izvalce vržejo ven, ker spoznali so jih za italijanske razgrajace. Nastala je že velika napetost mej vsemi ki so spoznali resnost položaja.

Prav v zadnjem trenutku stopi tedaj prisotni gospod jugoslovanski konzul, sedaj pokojni gosp. Ljuba Nešić pred naše oči, ki jim odločno prepove vsako reakcijo od naše strani in govori z nekim boljše oblečenim gospodom, ki je one razgrajace spremljal, da upliva na njegove varovance naj se oddaljijo brez nasilja. Gosp. Konzul so namreč že obvestili daso Lah i napolnili že vse vhode v šolo in stopnjišče, in da je oni bolj oblečeni gospod policijski uradnik, ki je imel nalog, seveda dobrohotno nadzirati one razgrajace.

In res, ker jih ni motilo ničesa drugega so sneli Lah i raz stojala na odru v ospredju dvorane lepo staro cerkveno sliko Sv. Save in mirno odšli. Seveda je bila tudi vsa slavnost končana i kdor je le mogel je čim prej odšel ob silno neprijetnem vtisu. Prihodnji dan čitali smo v laških listih, da so »patrijotični mladeniči« zmagovito odnesli iz slovenskega društva sliko »... Franca Jožefa in so jo v veliko veselje vseh gostov v kavarni Speeche »junaške« zažgali na velikem trgu.

Toliko da se ne pozabi na ta časten prinos k kulturni svobodi Italijanov, kateri so svojo lumparijo, kakor po navadi, še pokrili z grdo lažjo in obrekovanjem. Treznosti in prevdarnosti gospoda Ljube Nešića smo imeli zahvaliti da ni nastala večja nesreča ob proslavi Sv. Save.

Naši prvi koraci u prošlosti

U ovo vrijeme između dva datuma pedesetgodišnjice smrti i stotvadesetgodišnjice rođenja biskupa Dobrile, pažnja nam je malo više okrenuta prema našoj narodnoj prošlosti. Za ilustraciju tadašnjih prilika donosimo jedan dopis iz Montrilja, koji je izašao 16. januara 1879. godine u drugom broju »Naše Sloge«. Dopis je vrlo karakterističan i zanimljiv, jer nas upoznaje s počecima našeg pučkog školstva:

»... O vazmu počeo je naš vriedni upravitelj župe školu držati, i to bez ikakvih drugih sredstava. Početkom se puku smješno vidilo, jer nisu imali pojma o školi, a djeca nekoja su veselo dohadjala i marljivo se učila, to se razumi bez ikakvih knjigah. Morao im je s olovkom na papir pisati. Poslje se počela djeca s ugljevljem po kamenju pisati i tako su se uvežbala dobro čitati, da jih već u crkvi upotrebljava za pjevanje iz knjigah. — Drugi roditelji ovo su vidili, pak sada svi splošno pošiljaju, da jih je već broj do 30. — Čast biskupiji koja je upravitelja podupirala. Sada su dobili klupe i druge potrebne stvari, i tako se s Božjom pomoću liepo djeca odgojivaju u strahu Božjem, i u drugih dobrih naukah; jer toliko vremena bez redovnika morao je puk zapušćen biti, a sad hvala Bogu, kako da se je prekrstio. Preporuča vam se mnogočastni gospodine Uredniče ako bi mogli pomoći s kakvim dobrimi knjigami s pomoću kojega vašega gospodina za narodnu stvar. Bit će vam hvala od puka, a od Boga plaća! (Drago nam je. Priskrbit će se što god. Ured.)«

PROMIJENE PREZIMENA I NE-REZINSKI MARCONI.

Pročitao sam neki dan u »Istri« članak o promijenama u istarskom fašizmu.

U Nerezinama imenovan je sekretarom fašja Dr. Giovanni Marconi.

Prezime slavnog Marconia poznato nam je, i ne treba komentara. Ali kada se znade, da se je taj nerezinski Marconi zvao Mirković, i da su njegovi predi došli sa Velebita i hrvatskog Primorja, te prešli na dalmatinske otoke, a odatle na otok Susak (Sansego), gdje i danas žive, to je ipak začudno.

Prezime Marconi nema ništa zajednički sa prezimenom Mirković, jer je Mirković jedno čisto srpsko-hrvatsko prezime.

D. T.

U DOBROVOLJAČKOJ KOLONIJI SOKOLAC ODRŽAO JE PREDAVANJE O ISTRI JEDAN UČITELJ ISTRANIN.

Pred punom učionicom svojih ratnih drugova — dobrovoljaca, većinom Ličana, g. I. B. naš istarski učitelj govorio je o Istri 17. januara.

U svom predavanju duhom ih je izveo na Velebit, odakle su posmatrali Istru i slušali o njenoj prošlosti i sadašnjosti. Interes za ovo predavanje bio je vrlo veliki, jer dosta njih poznaje, naročito istočnu Istru.

Predavač apeluje, da se dalje ne bude indiferentno prema zarobljenoj braći, već da se budnim okom prati njihov život pod »kulturnim zapadnim susjedom.«

Poslije predavanja nastao je tajak, šutnja od nekoliko minuta, a što su ti heroji sa Soče, Dobrudže i Kajmakčalana pritom mislili, nije teško pogoditi...

ILICA 128

Nabavljajte Pokucitvo

kod J. D. Opačić i sinovi

u vlastitoj kući
telefon 62-39

ILICA 128

Pripovijest »Istre«.

Zastava na vjetru

Jože Jeram

(Nastavak 4.)

— Pa zar nisi mogao čekati? Tako jaka bura puše!

— Pa nije tako strašno! — odgovori sin. — Kad bi kišilo ne bih rekao ništa. Ali ovo malo vjetra i prašine...

— Ali bit će još gore. Noćas i sutra vidjet ćemo — govorio je otac, koji je sjeo do sina. Tinku je upozorio rukom, neka se ne vješa o brata.

— Sam — i pješke cestom? — pitala je dalje mati i sklopila ruke.

— Vozio sam se.

— S kim? — pitao je otac, prije nego li je mati zatvorila začudjena usta.

— S gospodjicom Karmen — reče Ciril lagano i pogleda oca. — Zašto mi niste pisali, da imate novog učitelja?

— Šta misliš, da mi pero teče kao tebi, da ja mogu romane pisati. —

Sin je sve u trenu razumio.

— Takav je dakle?

— Njegov je otac Furlan, mati slovenska sluškinja. On je oženjen kćerkom poznatog renegata. Sa svojom ženom govori na pol talijanski. Djeca govore međusobom slovenski, a s drugom djecom talijanski. Talijanski osjećaju. Ko ih razumije?

— Pusti ih! — rekla je žena, koja se je neprestano nečeg bojala.

— Nemaju značaja — nastavi otac. — Sin je milicioner, kćer pak...

Umuknuo je i pogledao sina. Ciril je u tom trenutku skrenuo pogled u stranu. Misao na Karmen bila mu je neugodna. Osjetio je to i htio je da izbjegne taj osjećaj.

— Kako se ponaša taj čovjek?

— Njegovog prethodnika optužili su, da širi među narod slovenske novine i slovenske knjige. Prilikom kućne premetačine zaplijenili su mu pjesmaricu. Naglo je otišao. Kažu, da ga je ovaj...

ovaj potkopao... Kako se ponaša? Mi smo proglašeni prevratnicima. On ide naokolo, — prisluškuje i javlja u varoš svaku malenkost. U školi pak... No, što da pričam!

— Šuti! Može neko vani da sluša. — Žena je pogledala zabrinuta na prozor.

— Noćas? No taj bi bio junak!

Bura je zavijala oko prozora, tresla je staklima, bučila je i šumila oko uglova.

Po kratkom muku, koji je nastao, kovač je nastavio započeti razgovor.

— Kako se ponaša u školi. Pitaj Tinku! Da, pitaj Tinku! Što je bilo danas neka ti kaže!

Tinka se je svojem bratu, koji je bio tako gospodski i tako dugo od kuće, i ako ga je ljubila, sramežljivo približavala. Pustila je, da joj on gladi kosu, uzela je liru, koju joj je ponudio, ali ono, što se je dogodilo u školi, kao da ne želi pričati.

— Dva sata je klečala — reče mati.

Djevojčica je zaplakala.

— Što si učinila? — zapita je Ciril nježno.

— Učinila je grijeh, koji mi činimo već od rodjenja! — ustane ljutito kovač i čvrstim korakom podje do vratiju i natrag, da su zaškrpile daske pod njim. — Grijeh, da je govorila slovenski. Kako i mogu djeca govoriti drugačije, kad ne znaju nego slovenski? Zar će možda — lajati?

— O, lijepa moja zemljo, kako te ljubim! — ponovio je Ciril u sebi riječi, koje je pjevala njegova duša čitavim putem. — O, lijepa moja zemljo, kako bih te rado zagrlio svu i rasplakao se nad svakim čovjekom posebno!

Pred očima mu se prikaže Karmen s onim svojim nakrivljenim posmjehom na usnicama. — Lijepa djevojko, zašto je tvoja duša iznakazila za mene tvoj obraz. — U duši je gledao padovansku Karmen, kojoj se je samo divio, a koju nije mogao ljubiti. Njegov duh je bio u Padovi, plivao je nad gradom, nad univerzom. Slušao je lijepe riječi o velikoj starodrevnoj kulturi. Ta kultura pričnila mu se kao umišljeni mladić, koji je na gru-

dima istaknuo medalju svog junačkog djeda, a toliko je kuražan, da bježi pred — mišem...

Ciril je nagnuo glavu i malo zažmirio. Trpkio ironički izgovarao je riječi nekog govornika na jednoj talijanskoj svečanosti, koji je nosio crni frak i šarene vrpce u zapučku:

»O, naša je kultura stara preko dvije tisuće godina! Stoljeća su stvarala temelje ovoj našoj današnjoj jakoj zgradi. Mi smo ne samo po tradiciji, nego i po svojoj sadašnjosti nosioci kulture i civilizacije za čitav svijet.«

Dok je Ciril to govorio, kovač je stao kod vratiju i gledao u sina. Stisnuo je pesti, a kad je Ciril izgovorio i posljednju riječ, udario je nogom o pod, da se je čitava kuća stresla.

— Vragu neka oni govore i kulturi i civilizaciji! Kovač sam, ali znam, što znače te riječi, i ako ih ne mogu rukom primiti. Znam da kultura mora biti ovdje unutra — i udario se je po grudima — te kulture oni nemaju! Kako može mesar govoriti o Svetom Franji Asiškome, a ubojica o Hristu.

Pogani su oni. Mole se rimskim bogovima, kojima su samo imena promijenili. Sreća nemaju nimalo. Kršćanstva takodjer ne poznaju. Čovječnosti ne poznaju. Želudac im je sve! Mrziti svog bližnjeg, ubiti svog bližnjeg, uništavati njegov jezik i sve njegovo najdraže, — zar je to kultura? Reci, ako i tebe nisu već pokvarili, — zar je to kultura?...

Sin je skoro prestrašen gledao u oca.

— Pa govorio sam ironično, oče — izusti Ciril. — Pa tvrdim i ja, da su nekulturni...

U tom trenutku otvore se vrata. Vjetar je ušao silom u kuću i skoro ugasio svijeću. Ušao je Stefan, stariji sin. Pristupio je naglim koracima k stolu i stisnuo Cirilu ruku.

— Na školi visi zastava. Bog zna, zašto?

— Sutra imaju neki praznik, — rastumači Ciril.

— Šteta, što je nedjelja — reče kovač. — Kovao bih, da bi me čuli do grada...

(Nastavit će se)

Razne vijesti

MISAO NA NAS U JUGOSLAVENSKOM NARODNOM PREDSTAVNIŠTVU.

Na prestolnu besjedu, koju je Njegovu Veličanstvo Kralj Aleksandar izrekao u Narodnom Predstavništvu, odgovara Narodno Predstavništvo jednom adresom, koja je predložena dne 25. o. m. poslanicima i senatorima na prihvata. Kad je u Narodnom Predstavništvu ta adresa pročitana, bila je oduševljeno pozdravljena. Pojedini poslanici i senatori održali su tom prilikom govore, u kojima su isticali, tumačili ili upotpunjavali pojedina mjesta u adresi. Među ostalima govorio je i senator dr. Ljubomir Tomašić, poznati naš prijatelj i borac za prava našeg naroda u Istri još iz vremena Austrije. On je na početku svog lijepog govora odmah rekao ove značajne riječi, kojima ne treba komentara, a koje su od Narodnog Predstavništva s velikim odobravanjem primljene:

»Gospodo senatori i narodni poslanici! Dozvolite, da najprije podvučem potrebu, da se s ovoga mjesta sjetimo svih onih žrtava, svih onih naših sunarodnjaka i boraca u svjetskom ratu, koji su položili svoje živote, da omoguće državno i narodno naše ujedinjenje (pljesak i poklici: Slava im!) Ovo naše državno ujedinjenje proglašeno je i garantovano međunarodnim ugovorima. Među narodnim ugovorima dane su granice, pa ipak je ostalo izvan tih granica više tisuća našega naroda. Ekspanzivna snaga velikih naših susjeda pomicala je uvijek naše granice na našu štetu. I ne samo to, već danas ima višestotinah hiljada naših sunarodnjaka, koji ne žive u granicama naše ujedinjene otadžbine. Moramo se i njih sjetiti. Ne sjećamo ih se zato, da bi okupili njihovu svijest državljana prema njihovim državama, ali ih se moramo sjetiti zato, da im držimo ponos, da su grane velikoga jugoslovenskoga stabla (pljesak).«

USTOLIČENJE NOVOG DALMATINSKO-ISTARSKOG EPISKOPA.

U nedjelju, dne 17. o. m. prije podne, obavilo se je u Šibeniku ustoličenje novog dalmatinsko-istarskog pravoslavnog episkopa dra. Irineja Đorđevića. To ustoličenje izvedeno je uz velike svečanosti crkve i grada Šibenika.

KOMEMORACIJA DOBRILE U BAŠKI NA KRKU.

Sokolsko društvo u Baški spremna komemoraciju preporoditelja Istre, biskupa Dobrile. O velikom biskupu govorit će starješina društva g. Katarinić.

PETAR KOČJANČIĆ BACA U ZRAK FAŠISTIČKU »CASA DEGLI ITALIANI« U AUBAGNE BLIZU MARSEILLE

Pariz, 24. januara 1932. — U nizu atentata, koji su uslijedili početkom ove godine na fašističke konzulate i institucije u inostranstvu, treba zabilježiti i atentat na fašističku »Casa degli Italiani« u Aubagne kod Marseille u Francuskoj. Bomba je uništila tu instituciju polovicom januara. Policija je pronašla atentatore. Jedan je od njih neki Fornasari, a drugi Petar Kočjančić iz Julijske Krajine. Pariški »Journal« donasa sliku razrušene »Casa degli Italiani« te sliku Kočjančića. »Journal« piše: »Kočjančić nema danas više svog pravog imena. On je rodom iz Istre, pa je morao, pod talijanskim režimom latinizirati svoje ime: on se sada silom mora zvati Pietro Canziani«.

»Journal« ipak ne zove atentatora po njegovom novom, nametnutom prezimenu Canziani, nego Kočjančić. Interesantno je to, jer dokazuje kako se u svijetu gleda na fašističku komediju s prezimenima.

PRIPREME ZA DOBRILINU PROSLAVU U KARLOVCU.

Dne 21. januara bio je sazvan sastanak svih karlovačkih kulturnih društava, a i nekih uglednih ličnosti izvan društava radi proslave pedesetogodišnjice smrti i stodvadesetogodišnjice rođenja biskupa Dobrile. Sastanak je sazvao »Istarski akad. klub« iz Zagreba s nekim Istranima iz Karlovca. Na poziv sazivača odazvao se veliki broj društava, koja su bila reprezentirana po svojim delegatima, a odazvala su se i pozvana gospoda. Saglasnošću i sazivača i svih prisutnih izabran je posebni odbor, koji će izraditi program i izvršiti pripreme za samu proslavu.

Proslava bi se imala održati ne početkom marta, kako je bilo već objavljeno, nego u prvoj polovici aprila. Predsjednikom odbora izabran je jednoglasno gradonačelnik g. Dr. Stanislav Steinfl, a u odbor su ušli g. Dr. Variola, pater gvardijan samostana g. Bencetić, g. prof. Zec, g. prof. Lovrić, po jedna predstavica »Kola sestara« i »Hrvatske žene« te g. Janeković u ime vatrogasaca.

Kako je već objavljeno glavni dio proslave imao bi biti u tome, da se na samostanu franjevac, gdje je nekada Dobrila polazio gimnaziju podigne spomen-ploča. Budući da je odbor izabran, stvar je dospjela u dobre ruke i to je već prilična garancija, da će ta proslava biti jedna od najveličanstvenijih, koje će se održati na spomen Dobriline. Služiti će to na čast i ponos kulturnog i patriotskog Karlovca.

JUGOSLAVENSKO-TALIJANSKA KONFERENCIJA ZA REGULACIJU RJEČINE.

U ponedjeljak, dne 25. januara, imala se je sastati jugoslavensko-talijanska komisija za regulaciju Rječine, da na zajedničkoj konferenciji odredi potrebne radove za regulaciju Rječine, kako to predviđaju nettunske konvencije. Jugoslavenska delegacija stigla je na Sušak 22. januara, ali je talijanska vlada u posljednji čas zatražila, da se ova konferencija odgodi.

JEDNA ANTIFAŠISTIČKA ORGANIZACIJA U AMERICI NOSI IME VLADIMIRA GORTANA.

Iz jedne objave, koju donosi novi antifašistički list »Ordine Nuovo«, koji je počeo izlaziti 15. januara u New Yorku, saznajemo, da se jedna sekcija radničke antifašističke organizacije u New Yorku (331 West 38th Street) nazivlje »Sezione Vladimiro Gortan«. Kako vidimo, ime našeg mučenika nije postalo simbolom samo nama, nego čak i samim Talijanima, koji se bore protiv fašizma.

Posljednje vijesti

PULJSKI KVESTOR SVALJUJE NA SVEČENIKE KRIVNJU ZA DEMONSTRACIJE U SREDNJOJ ISTRI.

Pula, januara 1932. — Kad su na Požeštini, Pazinštini, Tinjanštini i drugdje u srednjoj Istri izbile velike demonstracije, o kojima je »Istra« izvjestila, puljska je kvestura telegrafski pozvala u Pulu ono par naših svećenika, koji se još nalaze u Istri. Bili su pozvani: svećenik Banko iz Svetog Ivana od Sterne, Jurca iz Trviža, Sloković iz Sv. Petra u Šumi, Kurelić iz Pazinskih Novaki, Gulić iz Dolenje Vasi, Vidav iz Cera kod Žminja i Gojtan iz Kašćerger. Kvestor Carusi, koji je i inače poznat po svojoj brutalnosti, oštro je napao naše svećenike. Izvikao se je na njih i rekao im je, da su oni krivi za demonstracije, jer su žene nahuckali da se bune. Do slovo im je rekao: »Pod Austrijom, kad je bilo gore, niste bunili narod na demonstracije, a sada to činite. To znači, da ste protivni Italiji. Ali znajte, da mi fašisti nećemo slušati što traži i govori ulica (piazza), nego ćemo topovima i kundacima sve da vas potučemo.« Kad ga je minuo bijes, promijenio je ton, postao je prijazniji i zamolio je svećenike, da mire narod i rekao im je: »Mi znamo, da vi svećenici imate veliki upliv na narod, i da u nekim slučajevima možete učiniti i više nego vlasti«.

SVEČENIKU BANKU IZ SVETOG IVANA OD STERNE PRIJETI KONFINACIJA RADI POBUNE ŽENA.

Pazin, januara 1932. — Iz pouzdanog vrela doznajemo, da se od strane fašista za demonstracije u Tinjanštini najviše optužuje svećenik Banko iz Svetog Ivana od Sterne, koji upravlja tinjanskom župom. Fašističke vlasti su zatražile od porečkog biskupa Pederzollia, da ga makne, jer će ga inače konfinirati.

NAPADAJI NA PRAVOSLAVNOG SVEČENIKA IZ TRSTA.

Trst januara 1932. — Pravoslavni svećenik iz Trsta, koji vrši službu u ovdanjoj pravoslavnoj crkvi, čija je sloboda zagarantovana ugovorima između Jugoslavije i Italije, bio je pozvan u Piran, da tamo pokrsti jednu familiju, koja je htjela preći na pravoslavnu vjeru. Po obavljenom sakramentu krštenja svećenik se je uputio na parobrod da se vrati u Trst, ali je na ulici bio inzultiran od fašističke bande. Karabinjeri su ga zaštitili tako, da su ga kao lopova odveli u Trst pod pratnjom. O tome su donijele izvještaj i fašističke novine.

SIROTTI JE KUPIO VEĆ TRI SKUPOCJE NE NADBISKUPKE MITRE I — AUTOMOBIL ...

Gorica, januara 1932. — Administrator goričke nadbiskupije Sirotti stalno drži, da će biti imenovan goričkim nadbiskupom, te si je već kupio tri skupocene nadbiskupske mitre, koje koštaju 4000 lira i jedan automobil, kojim uvijek bježi iz Gorice, kadgod osjeti, da će koji slovenski svećenik doći k njemu i moliti ga, da se zauzme kod oblasti za kojeg uhapšenog njemu podređenog slovenskog svećenika.

I U KANFANARU JE BILA BUNA.

Pula, januara, 1932. — Potvrđuje se vijest, da je i u Kanfanaru bila trodnevna demonstracija žena protiv fašističkog podeštata i protiv župnika renegata Marka Zelca (Zeljka). Protiv Zelca protestiralo se je zato, jer neće da propovijeda na našem jeziku. Povici protiv župnika uzeti su od oblasti kao dokaz, da je demonstracija bila političkog, a ne samo gospodarskog karaktera. Iz sela Barata došle su tom prilikom žene oboružane domaćim oruđjem. Bila je odmah dozvana masa karabinijera, koji su jadne žene tukli i raspršili.

U UMAGU BACILE ŽENE PODESTATU U MORE.

Trst, januara 1932. — Pronio se je glas, da su razjarene žene u Umagu demonstrirale protiv sadanjeg stanja. Podestat, koji se je tom prilikom pojavio na ulici bio je napadnut od žena. Žene su podestatu dovele na obalu i bacile ga u more. Spasio ga je jedan ribar.

»ISUS SE JE RODIO TALIJAN, A NE SLAVEN!«

Pula, januara 1932. — Fašistički podestat u Žminju dao je jednom mladiću deset lira, da za vrijeme mise u crkvi, dok se bude hrvatski pjevao, viče iz svega grla »Isus se je rodio Talijan, a ne Slaven!«. To se je i dogodilo. U crkvi je nastala zabuna. Župnik je indigniran prekinuo funkciju i otišao u sakristiju.

ADMINISTRATOR GORIČKE BISKUPIJE SIROTTI POČEO JE DA »ČISTI«.

Gorica, januara 1932. — Već smo u jednom od prošlih brojeva donijeli vijest, da je Sirotti, koji je nedostojno naslijedio blagopokojnog Sedeja, počeo svojom akcijom i da je pozvao na konferenciju sve mladje svećenike u Goričkoj, da im dade informacije, kako se imaju držati. Sad vam možemo javiti, da je Sirotti već počeo »čišćenjem« u najbližoj svojoj okolici, tako, da je otpustio s danom 15. januara iz bogoslovnog sjemeništa sve slovenske kuharice, s kojima je vodstvo zavoda bilo uvijek posvema zadovoljno u svakom pogledu, a pogotovo zato, jer su bile čiste i jeftine.

Na njihovo mjesto Sirotti je postavio koludrice, koje je dopremio iz stare Italije. Osim kuharica otpustio je iz nadbiskupije sve slovensko osoblje, služinčad, osim dvojice. Sve kaže, da je to početak većih reformi, koje Sirotti kani provesti u crkvenim zavodima na štetu našeg naroda.

POSILIJE DEMONSTRACIJA U TINJANU I DRUGIM MJESTIMA.

Pazin, januara 1932. — Iza demonstracija, koje su naročito oštre bile u Tinjanu, da bi se narod umirio, fašističke su više vlasti najprije promijenile općinskog podeštata. To je bila mjera za umirenje. Zatim je odmah bilo određeno, da se siromašnijim ljudima daje dnevno obijed u vrijednosti od 5 lira. Ali to je trajalo svega par dana — dok, naime, nije došla u Tinjan jaka četa novih karabinjera. Tinjan je osim svoje stalne posade karabinjera, koja je dosta jaka, dobio još 35 novih karabinjera. Sad, naravno, ne treba više gladne hraniti besplatnim ručkom, koji mnogo košta, kad je olova dosti... Javljamo nadalje, da je u Tinjanu po demonstracijama smanjen kadar učitelja na osnovnoj školi od 8 sila na samih 5.

»TARIFA« ZA PUŠTANJE IZ ZATVORA.

Pazin, januara 1932. — Od žena, koje su bile pohapšene po okolnim mjestima radi demonstracija, mnoge su puštene već na slobodu, ali je svaka prije puštanja morala platiti 15 lira ...

SIROTTI SE »LASKAVO« IZRAŽAVA O SVOJIM SVEČENICIMA.

Gorica, januara 1932. — Sirotti je prošlih dana imao u »Circolo Cattolico« u Gorici sastanak s djacima bogoslovije. Poslije sastanka djaci su pripovijedali, da je Sirotti rekao ovo: »I sacerdoti sloveni sono scempi, i sacerdoti goriziani sono fanuloni, i sacerdoti friulani sono antipatici.« (Slovenski svećenici su budale, gorički svećenici su lijenčine, a furlanski svećenici su antipatični.).

V GORICI PADAJO OBSODBE ...

Gorica, 27. januara. V ponedjeljek se je pred goričkim sudišćem zagovarjalo već Slovenec, ki so jih obtožili, da so brez potnega lista prekorčili mejo. Obsojeni so bili 23 letna Gabrijela Bandelj iz Stanjela na 3 mesece ječe in 2000 lir globe; 19 letni Ratislav Maruš iz Števerjana na 3 mesece ječe in 2100 lir kazni; 20 letni Pahor in 19 letni Bernard Maruš iz Črnega vrha, vsak na 5 mesecev zapora in 200 lir kazni; 19 letni Viktor Kavčič iz Črnega vrha nad Idrijo na tri mesece zapora in 2000 lir denarne kazni.

ŽALNA MAŠA ZA DROM SEDEJOM V MARIBORU.

V nedeljo, dne 31. t. m., bo v mariborski stolnici ob 11 žalna služba božja za blagopokojnega goriškega nadškofa in metropolit-mučenca dr. Frančiška Borg. Sedeja. ISTARSKO PLESNO VEČE U ZAGREBU Društvo »Istra« zajedno sa svojom Omladinskom Sekcijom priredjuje u subotu, dne 30. o. m. u dvorani »Kola«, trg Kralja Aleksandra, zabavu sa plesom. U programu sudjeluju iz blagonaklonosti H. P. D. »Jablani« pod vodstvom prof. Mladena Pozića te članovi Nar. Kazališta Marica Lučbejeva i Zvonko Taklec. Poslije programa ples do 4 sata ujutro. Zabavni odbor pobri- nuo se je za dobar buffet, tombolu, šalji- vu poštu i dr. Ulazina po osobi Din 10.— Početak u 8 i pol sati na večer.

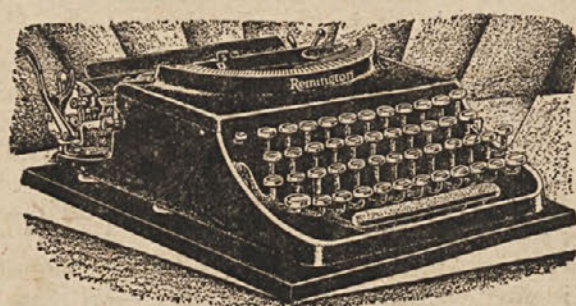
Širite „Istru“!

GRADSKA ŠTEDIONICA

općine slobodnog i kralj. glavnoga grada Zagreba

Obavlja najkulantnije sve burzovne kao i ostale bankovne poslove — Iznajmljuje sigurnosne pretince (Safe-Depot). Za sve obveze, a napose za uloške jamči općina slob. i kr. glavnoga grada Zagreba

Novi Remington Portable s tabulatorom,

mali najpraktičniji i najmoderniji pisali stroj. Sa potpunom hrvatskom i srpskom (ćirilicom) tastaturom. Jedini mali stroj na svetu sa tabulatorom. Posluge nalaze se vazda u položaju za pisanje. Pružamo pogodnost veoma povoljnog otplaćivanja. Generalno zastupstvo REMINGTON pisalić strojeva

MATADOR ZAGREB, ILICA 5.